सहकारी संघ/संस्था संचालन, अनुगमन तथा लेखापरीक्षण सम्बन्धी मापदण्ड

२०७८

(मन्त्रालयबाट स्वीकृत मितिः २०७८।१।२१) २०७८।०१।२१

प्रस्तावनाः प्रचलित सहकारी सम्बन्धी कानून र सहकारीको अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य, मान्यता र सिद्धान्तहरुको अनुसरण गर्दै सहकारी संघ/संस्थाले गर्ने कारोवारको नियमन कार्य प्रभावकारी बनाउन र सहकारी संघ संस्थाहरुको संचालन, विषय परिवर्तन, लेखापरीक्षण, कार्यक्षेत्र पुन निर्धारण तथा अनुगमन लगायतका कार्यहरुलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ को दफा १३१ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेश नं १ को भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले यो मापदण्ड तर्जुमा गरेको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः(१) यस मापदण्डको नामः सहकारी संघ/संस्था संचालन, लेखापरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी मापदण्ड २०७८ रहेको छ ।

(२) यो मापदण्ड मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस मापदण्डमा,

(क) "ऐन" भन्नाले प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ लाई सम्झनु पर्छ ।

(ख) "कार्यक्षेत्र" भन्नाले सहकारी संस्था वा संघलाई कारोवार गर्न तोकिएको भौगोलिक क्षेत्र वा निर्दिष्ट स्थानलाई जनाउनेछ ।

(ग) "नियमावली" भन्नाले प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ लाई सम्झनु पर्छ ।

(घ) "बचत" भन्नाले व्याज दिने गरी सहकारी संस्था वा संघमा सदस्यहरुले नियमित वा आवधिक वा ऐच्छिक रुपमा सदस्यका नाममा जम्मा गरेको बचत रकमलाई जनाउनेछ। यस शब्दले सदस्यहरुका नावालिक बालबालिकाको नाममा नियमित जम्मा हुने बचत रकमलाई समेतलाई जनाउनेछ ।

(ङ) "प्राथमिक पूँजी कोष" भन्नाले संस्था/संघको शेयर पूँजी र जगेडा कोष रकमलाई जनाउनेछ ।

(च) "पुँजी कोष" भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको प्राथमिक पुँजी र पूरक पुँजीको योग सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कार्यालयले समय समयमा पूँजि कोष भनी तोकेको अन्य कोष समेतलाई जनाउनेछ।

(छ) "पूरक पूँजी कोष" भन्नाले संस्था/संघको अन्य कोष मध्ये सहकारी विकास कोष, घाटा पूर्ति कोष, कर्जा जोखिम कोष, स्थीरिकरण कोष तथा बाँडफाँड नगरेको मुनाफालाई जनाउनेछ।

सचिव

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश सरकार
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

(ज) "मन्त्रालय" भन्नाले १ नं प्रदेशको भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ।

(झ) " मापदण्ड " भन्नाले सहकारी संघ/संस्था संचालन, लेखापरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी मापदण्ड २०७७ लाई जनाउनेछ ।

(ञ) "रजिष्ट्रार" भन्नाले ऐनको दफा ७६ बमोजिम रजिष्ट्रारको पदमा कार्य गर्न तोकिएको कर्मचारीलाई सम्झनु पर्छ।

(ट) "विनियम" भन्नाले सम्वन्धित सहकारी संस्था वा संघको विनियमलाई जनाउनेछ ।

(ठ) " कार्यालय" भन्नाले प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रार कार्यालय, प्रदेश नं. १ सम्झनु पर्छ ।

(ड) "शेयर पुँजी" भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको चुक्ता शेयर पूँजीलाई जनाउनेछ ।

(ढ) "संघ" भन्नाले सहकारी संस्थाहरुको छाता संगठनहरु जिल्ला विषयगत सहकारी संघहरु, जिल्ला सहकारी संघहरु, प्रदेश विषयगत सहकारी संघहरु, प्रदेश सहकारी संघ तथा विशिष्टीकृत सहकारी संघ समेतलाई जनाउनेछ ।

(ण) "संस्था" भन्नाले प्रारम्भिक सहकारी संस्थालाई जनाउनेछ ।

(त) "सदस्य" भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको विनियम बमोजिम शेयर खरीद गरी सदस्यता प्राप्त गरेको प्राकृतिक र कानूनी व्यक्तिलाई जनाउनेछ ।

(थ) "समिति" भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको संचालक समितिलाई जनाउनेछ ।

(द) "साधारण सभा" भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको नियमित वार्षिक साधारण सभालाई जनाउनेछ।

परिच्छेद – २

सहकारी संस्थाको नाम र नाम परिवर्तन

३.<u>सहकारी संस्थाको नाम सम्बन्धी मापदण्ड -</u> (१) संस्थाको नाममा "बैंक" ,"फाइनान्स" ,"इन्भेष्टमेण्ट", "डेभलपमेण्ट" तथा "वित्तीय संस्था" वा "कम्पनी" जनाउने शव्दहरु प्रयोग गर्न पाइने छैन । यस अगाडि यस्तो नाम राखी संस्था दर्ता भएको भए संस्थाले यस्तो नाम परिवर्तन गर्नुपर्नेछ ।

(२) एक जिल्लाभित्र एउटा नामको एक मात्र सहकारी संस्था रहनेछ । अवदेखि कार्यालयबाट सहकारी संस्था दर्ता गर्दा कार्यालयको नियमन क्षेत्राधिकारमा रहेका संस्थाहरुसंग नाम जुध्नेगरी संस्था दर्ता गरिने छैन ।

(३) संस्थाको नाममा कुनै निकाय वा समूह वा व्यक्तिबाट प्रवर्द्धित भनी उल्लेख गर्न पाइने छैन ।

(४) तोकिएको भौगोलिक कार्यक्षेत्र भन्दा व्यापक कार्य क्षेत्र जनाउने नाम राख्न पाइने छैन।

(५) संचालनमा रहेका अन्य संस्थाहरुको नामको अगाडि वा पछाडि उपसर्ग वा प्रत्यय वा अन्य शव्द जोडी संस्थाको नामाकरण गर्न पाइने छैन ।

सचिव

(६) संस्थाको नाम देवनागरी लिपीमा लेखिने नेपाली भाषा हुनु पर्नेछ । अनुवाद गरी अंग्रेजी र नेपालीमा फरक नाम उल्लेख गर्न पाइने छैन । प्रस्तावित संस्थाको नाम अर्थ खुल्ने गरी कम्तिमा दुई अक्षरको हुनु पर्नेछ । नामका लागि संक्षिप्त अक्षरको प्रयोग गर्न सकिने छैन ।

(७) संस्थाको नाममा संस्थालाई चिनाउने विशेष नाम, व्यवसायिक विषय चिनाउने नाम र सहकारी संस्था लिमिटेड अनिवार्य रुपमा राखिएको हुनुपर्नेछ । यसअघि विशेष नाम तथा व्यवसायिक विषय चिनिने नाम उल्लेख नगरिएका संस्थाहरुले यो कार्यविधि जारी भएपछि विशेष नाम वा विषय थपी नामलाई पूर्णता दिनुपर्नेछ ।

४. संस्थाको नाम परिवर्तनको प्रक्रिया र कार्य विधिः- (१) सामान्य अवस्थामा संस्थाको नाम परिवर्तनका लागि स्वीकृति दिइने छैन ।

(२) विशेष नाम वा विषय उल्लेख गर्ने प्रयोजन वा विषय परिवर्तन गर्ने प्रयोजन र संस्था एकिकरण भई नयाँ नाम राख्न चाहेमा कार्यालयले नाम परिवर्तन गर्न स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम नाम परिवर्तन गर्न स्वीकृति दिइएमा सहकारी संस्थाहरुले उपयुक्त संचार माध्यमबाट सार्वजनिक सूचना प्रवाह गरी सबै सदस्यहरु र सरोकारवालाहरुलाई अनिवार्य रुपमा नाम परिवर्तन भएको व्यहोरा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको सूचना प्रकाशित गर्दा नाम परिवर्तन भएपछि साविक नामबाट गरिएको कारोवारको जिम्मेवारी नाम परिवर्तन हुने संस्था मै रहने कुरा समेत सूचनामा उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद ३

सहकारी संस्थाको विषय परिवर्तन

५ सहकारी संस्थाको विषय परिवर्तन सम्वंन्धी मापदण्ड

(१) प्रदेश सरकारको नियमन क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरु, उत्पादक र उपभोक्ता प्रकृतिका विषयगत सहकारी संस्थाहरु एवं बहुउद्धेश्यीय प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरुले आफ्नो विषय अनुसार कारोवारको प्रकृति मिलाउन अथवा संस्था स्वयंको आवश्यकता अनुसार एक विषयबाट अर्को विषयमा रुपान्तरण हुन सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विषय परिवर्तन गर्दा संस्थाको कार्यक्षमता, सदस्यहरुको आवश्यकता, व्यवसायिक संभाव्यता समेतको आधारमा निश्चित प्रकृया अनुसार हालको विषयलाई परिवर्तन गरी सहकारी संस्थाहरु अर्को विषयमा रुपान्तरण हुनु पर्नेछ ।

सचिव

(३) सहकारी संस्थाहरु देहाय बमोजिम एक विषयबाट अर्को विषयमा रुपान्तरण हुन सक्नेछन,-

(क) बचत तथा ऋण वाहेक बहुउद्धेश्यीय कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थामा ।

(ख) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋण वाहेक अन्य विषयगत सहकारी संस्थामा वा बहुद्धेश्यीय सहकारी संस्थामा ।

(ग) बचत तथा ऋण वाहेक एक विषयको अन्य विषयगत संस्थाबाट बचत तथा ऋण वाहेक नै अर्को विषयको अन्य विषयगत सहकारी संस्थामा ।

(४) विषय परिवर्तन गर्न चाहने सहकारी संस्थाहरुले निम्न अनुसारको प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्नेछ

(क) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋण वाहेक अन्य विषयगत वा बहुद्धेश्यीय सहकारी संस्थामा रुपान्तरण हुन :

१. जुन विषयमा कारोवार गर्ने हो सोही विषयसंग सम्बन्धित उद्धेश्य तथा कामहरु राखी विनियम संशोधन गर्ने ।

२. आवधिक र ऐच्छिक बचत वापत संकलन गरेको बचत सम्बन्धित सदस्यहरुलाई फिर्ता गर्ने तथा रुपान्तरण भएपछि सो प्रकृतिको बचत संकलन नगर्ने व्यवस्था गर्ने ।

३. ऐनको दफा ४७ अनुसार मुख्य व्यवसायिक कारोवार र बचतको संरचना तयार गरी तोकिएको सीमा कायम रहने गरी सदस्यहरुको नियमित बचत मात्र संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

४. सदस्यको बचत फिर्ता समेत गरी कारोवारमा बचतको हिस्सा र मुख्य कारोवारको हिस्सा समेत देखिने गरी वित्तीय प्रक्षेपण सहितको विवरण तयार गरी १ वर्ष भित्र कारोवार मिलान गरिसक्ने प्रतिवद्धता पेश गर्ने ।

५. वहुद्धेश्यीय सहकारी संस्थामा रुपमान्तरण हुने भए सदस्य उत्पादन खरिद र सदस्यलाई उपभोग्य वस्तु बिक्री सहितको मुख्य कारोवार राखी विनियम संशोधन गर्ने ।

६. माथि उल्लेखित प्रावधानहरुको आवश्यकता अनुसार विनियममा व्यवस्था गरी तथा प्रस्ताव समेत तयार गरी साधारणसभाको वहुमतले पारित गरेको हुनुपर्नेछ ।

(ख) बहुउद्धेश्यीय र बचत तथा ऋण वाहेक अन्य विषयगत सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थामा रुपान्तरण हुन निम्न प्रकृया पूरा गरी कार्यालयमा आवेदन दिनु पर्नेछः

१. विषयगत सहकारी संस्थाको रुपमा संस्थाले संचालन गरेका बचत परिचालन बाहेकका व्यवसायहरु बन्द गरी दायित्व फरफारक गरिएको र सम्पत्ति नगदमा परिणत भएको हुनुपर्ने।

सचिव

प्रदेश सरकार
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

२. बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने संस्थामा परिणत भएको एक वर्षभित्र संरक्षण, संरचना, लागत, तरलता समेतको वित्तीय अनुशासनको स्थापित मापदण्डहरु पूरा गर्न प्रतिवद्ध भएको हुनुपर्ने ।

३. संस्थामा बचत नगरीअन्य व्यवसायिक कारोवारमा मात्र संलग्न सदस्यहरु कायम राख्नु नहुने।

४. सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कानून अन्तर्गत नियामक निकायबाट जारी भएको निर्देशिकाका व्यवस्थाहरु समेत पालना गर्नुपर्ने ।

५. प्राथमिक पूँजी कोष र जम्मा बचत दायित्वको अनुपात १:१५ सम्म हुनुपर्ने।

६. बचत तथा ऋण नीति तथा अन्य आवश्यक नीतिहरु तयार गरी साधारण सभाबाट पारित गर्नुपर्ने।

७. बचत तथा ऋण लगानीको व्याजदर प्रचलित कानूनको परिधिमा रही तर्जुमा गरी पेश गर्नुपर्ने।

८. बचत तथा ऋण लगानीको आगामी तीन वर्ष सम्मको कार्ययोजना तथा प्रक्षेपण पेश गरेको हुनुपर्ने ।

(५) बचत तथा ऋण वाहेक एक विषयको अन्य विषयगत सहकारी संस्थाबाट बचत तथा ऋण वाहेक नै अर्को विषयको अन्य विषयगत सहकारी संस्थामा वा बहुद्धेश्यीय सहकारी संस्थामा रुपान्तरण हुन रुपान्तरित हुने विषय अनुसारको काम वा बहुद्धेश्यीय प्रकृतिको काम विनियममा राखी विनियम संशोधन गर्नुपर्नेछ ।

(६) विषय परिवर्तन गर्न इच्छुक सहकारी संस्थाले उपदफा (४) बमोजिमको कागजातहरु तयार गरी र आवश्यकता अनुसार निर्णय समेत गरी सो कागजातको प्रतिलिपिहरु सहित निर्णय भएको पैंतीस दिन भित्र कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि कार्यालयले कागजातहरुको अध्ययन तथा आवश्यकता अनुसार स्थलगत निरीक्षण समेत गरी सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा भएको भए कागजात प्राप्त भएको तीस दिनभित्र विषय परिवर्तनको स्वीकृति सहित विनियम संशोधन स्वीकृत गरीदिनेछ।

(८) उपदफा (२) बमोजिम कागजातहरुको अध्ययनका क्रममा तथा स्थलगत निरीक्षणका क्रममा विषय वस्तुसंग सम्बन्धित थप कागजात एवं जानकारी माग भएमा उपलव्ध गराउनु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ।

(९) उपदफा (७) बमोजिम विषय परिवर्तनको स्वीकृति पाएपछि संस्थाले विषय परिवर्तन भएको व्यहोराको जानकारी सदस्य एवं सरोकारवालाहरुलाई सार्वजनिक सूचनाको माध्यमबाट गराउनुपर्नेछ ।

सचिव

परिच्छेद ४

सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र पूनःनिर्धारण र सेवाकेन्द्र

६. सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार सम्वन्धी मापदण्ड

(१) ऐन तथा नियमावलीमा भएको व्यवस्थाका साथै सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायको बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

क. बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायको शर्तहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछ।

१. संस्थाको सदस्य संख्या एक हजार भन्दा माथि भएको तथा मौजूदा कार्यक्षेत्रका स्थानीय तहका प्रत्येक वडाहरुमा कूल सदस्य संख्याको कम्तिमा ५ प्रतिशत सदस्यहरु र कूल बचत वा ऋण कारोवारको ५ प्रतिशत कारोवार भएको ।तर ग्रामीण क्षेत्र र पहाडी जिल्लाको हकमा कार्यक्षेत्र विस्तारको आवश्यकता र औचित्य समेतलाई मध्यनजर गरी तोकिए भन्दा कम सदस्य संख्या भएता पनि कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति दिन सकिनेछ ।

२. संस्थाको प्राथमिक पूँजीकोष एक करोड रुपैयाँ भन्दा बढी भएको ।

३. थप कार्यक्षेत्र माग गरिएको क्षेत्रबाट संस्थाको क्षेत्र विस्तार भएपछि सदस्य बनी कारोवार गर्न इच्छुक व्यक्तिहरु रहेको यथेष्ट प्रमाण पेश भएको ।

४. सम्वन्धित स्थानीय तहको सिफारिश संलग्न भएको ।

५. थप हुने लगायत मौजुदा कार्यक्षेत्रमा सदस्यहरुको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम हुने व्यवस्था मिलाइएको ।

६. अनुसूची २ मा उल्लेखित सूचक बमोजिम कार्यालयले संस्थाको अनुगमन गरी दिएका निर्देशनहरु कार्यान्वयन गरेको वा निश्चित समयभित्र कार्यान्वयन गर्न प्रतिवद्ध रहेको ।

७. विस्तार हुने कार्यक्षेत्रमा सदस्यता विस्तार तथा कारोवार विस्तार सहितको कम्तिमा १ वर्षको कार्ययोजना पेश भएको ।

सचिव

८. संचालकहरु, विषयगत उपसिमितका पदाधिकारीहरु, कर्मचारीहरुले कम्तिमा १ दिनको सहकारी सम्वन्धी अभिमुखीकरण लिएको ।

९. संस्था दर्ता भएको ३ वर्ष पूरा भएको र विगत ३ वर्ष देखि संस्था लगातार नाफामा संचालित भएको ।

१०. कार्यक्षेत्र थप सहित विनियम संशोधनको प्रस्ताव र बूँदा ७ बमोजिमको कार्ययोजना साधारण सभाको कूल सदस्य संख्याको बहुमतबाट पारित भएको ।

११. कार्यालयले आवश्यक देखी माग गरेको अन्य कागजात/विवरण पेश भएको ।

ख. अन्य विषयगत र बहुद्देश्यीय सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायको शर्तहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।

१. विषय अनुसारको मुख्य कारोवार ऐनले निर्धारण गरेको मापदण्ड अनुसार भएको ।

२. संस्थाको सदस्य संख्या एक हजार भन्दा माथि भएको तथा मौजूदा कार्यक्षेत्रका स्थानीय तहका प्रत्येक वडाहरुमा कूल सदस्य संख्याको कम्तिमा ५ प्रतिशत सदस्यहरु रकूल खरिद वा बिक्री कारोवारको ५ प्रतिशत कारोवार भएको । तर ग्रामिण क्षेत्र र पहाडी जिल्लाको हकमा कार्यक्षेत्र विस्तारको आवश्यकता र औचित्य समेतलाई मध्यनजर गरी तोकिए भन्दा कम सदस्य संख्या भए तापनि कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति दिन सकिनेछ ।

३. संस्थाको प्राथमिक पूँजीकोष एक करोड रुपैयाँ भन्दा बढी भएको ।

४. थप कार्यक्षेत्र माग गरिएको क्षेत्रबाट संस्थाको क्षेत्र विस्तार भएपछि सदस्य बनी कारोवार गर्न इच्छुक व्यक्तिहरु यथेष्ट प्रमाण पेश भएको ।

५. सम्वन्धित स्थानीय तहको सिफारिश संलग्न भएको

६. थप हुने लगायत मौजुदा कार्यक्षेत्रमा सदस्यहरुको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम हुने व्यवस्था मिलाइएको ।

७. अनुसूची ३ मा उल्लेखित सूचक बमोजिम कार्यालयले संस्थाको अनुगमन गरी दिएका सुझावहरु कार्यान्वयन गरेको वा निश्चत समयभित्र कार्यान्वयन गर्न प्रतिवद्ध रहेको ।

सचिव

८. विस्तार हुने कार्यक्षेत्रमा सदस्यता विस्तार तथा कारोबार विस्तार सहितको कम्तिमा १ वर्षको कार्य योजना पेश भएको

९. संचालकहरु, विषयगत उपसिमितका पदाधिकारीहरु, कर्मचारीहरुले कम्तिमा १ दिनको सहकारी सम्बन्धी अभिमुखीकरण लिएको ।

१०. संस्था दर्ता भएको ३ वर्ष पूरा भएको र विगत ३ वर्षदेखि संस्था लगातार नाफामा संचालित भएको ।

११. कार्यक्षेत्र थप सहित विनियम संशोधनको प्रस्ताव र बूँदा ८ बमोजिमको कार्ययोजना साधारण सभामा कूल सदस्य संख्याको बहुमतबाट पारित भएको ।

(२) कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति लिन सहकारी संस्थाले माथि उल्लेख भए बमोजिमको कागजातहरु तयार गरी र आवश्यकता अनुसार निर्णय समेत गरी सो कागजातको प्रतिलिपिहरु सहित निर्णय भएको पैंतीस दिन भित्र कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि कार्यालयले कागजातहरुको अध्ययन तथा आवश्यकता अनुसार स्थलगत निरीक्षण समेत गरी सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा भएको भए कागजात प्राप्त भएको तीस दिनभित्र कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति सहित विनियम संशोधन स्वीकृत गरिदिनेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम कागजातहरुको अध्ययनका क्रममा तथा स्थलगत निरीक्षणका क्रममा विषय वस्तुसंग सम्बन्धित थप कागजात एवं जानकारी माग भएमा उपलव्ध गराउनु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति पाएपछि संस्थाले सो व्यहोराको जानकारी सदस्य एवं सरोकारवालाहरुलाई सार्वजनिक सूचनाको माध्यमबाट गराउनुपर्नेछ ।

(६) बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति दिदा एक पटकमा आवश्यकता, व्यवसायिक सम्भाव्यता र सदस्यता मागको अवस्था समेत हेरी बढीमा जोडिएका दुई वटा स्थानीय तहसम्म कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न स्वीकृति दिइनेछ ।

(७) अन्य विषयगत र बहुद्देश्यीय कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति दिदा एक पटकमा आवश्यकता, सम्भाव्यता र सदस्यता मागको अवस्था समेत हेरी बढीमा जोडिएका दुई वटा जिल्लासम्म कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न स्वीकृति दिइनेछ ।

(८) एक पटक कार्यक्षेत्र विस्तार गरेपछि दुई वर्षसम्म कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न पाइने छैन ।

सचिव

(९) यसअघि कार्यक्षेत्र विस्तारको स्वीकृति लिएका संस्थाहरुले यो मापदण्ड जारी भएकोएक वर्ष भित्रमा थपिएको लगायत समग्र कार्यक्षेत्रमा सदस्य र कारोवारको न्यूनतम मापदण्ड पूरा नगरेमा तथा अनुगमनका क्रममा दिइएका निर्देशनहरु कार्यान्वयन नगरेको खण्डमा कार्यालयले थपिएको लगायत समग्र कार्यक्षेत्रको पुनर्निर्धारण गरी सदस्य र कारोवारको न्यूनतम मापदण्ड पूरा भएका कार्यक्षेत्र मात्र कायम गर्नेछ।

७. संस्थाको सेवाकेन्द्र स्वीकृति सम्वन्धी मापदण्ड

(१) सहकारी संघ/संस्थाहरुले कार्यालयको स्वीकृति विना सेवाकेन्द्र खोली संचालन गर्न पाउने छैनन् ।

(२) यस अघि कार्यालयको स्वीकृति विना सेवाकेन्द्र खोली संचालन गरिरहेका संस्थाहरुले यो मापदण्ड जारी भएको एक महिनाभित्र कुन कुन स्थानमा सेवाकेन्द्र खोलेको हो, सो को विस्तृत विवरण कार्यालयमा पेश गरी स्वीकृतिको माग गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम माग भई अएपछि कार्यालयले यस मापदण्ड बमोजिम प्रक्रिया पुगे नपुगेको हेरी त्यस्तो सेवाकेन्द्र स्वीकृत गर्ने वा नगर्ने निर्णय गर्नेछ ।

(४) सेवाकेन्द्रको स्वीकृति दिदा कुन स्थानमा सेवाकेन्द्र संचालन गर्ने हो सो स्थानको नाम नै उल्लेख गरी सेवाकेन्द्रको स्वोकृति दिइनेछ । स्वीकृति दिए वाहेक अन्य स्थानमा सेवाकेन्द्र संचालन गर्न पाइने छैन ।

(५) यस अघि विनियममा संख्या मात्र उल्लेख गरी वा नगरी आफुखुशी विभिन्न स्थानमा सेवाकन्द्र खोली संचालन गरेका सहकारी संस्थाहरुले उपदफा (२) र (३) बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी हालका सेवाकेन्द्र नियमित गर्नुका साथै अवदेखि अनिवार्य रुपमा स्थान नै तोकेर मापदण्डको प्रक्रिया पूरा गरेर स्वीकृति लिएर मात्र सेवाकेन्द्र संचालन गर्नुपर्नेछ ।

(६) सेवाकेन्द्र स्वीकृति प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क. बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाको स्वीकृति दिंदा देहायको शर्तहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।

१. संस्थाको सदस्य संख्या एक हजार भन्दा माथि भएको तथा मौजूदा कार्यक्षेत्रका स्थानीय तहका प्रत्येक वडाहरुमा कूल सदस्य संख्याको कम्तिमा ५ प्रतिशत सदस्यहरु र कूल बचत वा ऋण कारोवारको ५ प्रतिशत कारोवार भएको ।तर ग्रामीण क्षेत्र र पहाडी जिल्लाको हकमा सेवाकेन्द्र

सचिव

स्थापनाको आवश्यकता र औचित्य सदस्य संख्या कम भएता पनि सेवाकेन्द्रको स्वीकृति दिन सकिनेछ ।

२. संस्थाको प्राथमिक पूँजीकोष एक करोड रुपैयाँ भन्दा बढी भएको ।

३. संस्थाको कार्यक्षेत्र कम्तिमा तीनवटा स्थानीय तहमा फैलिएको ।

४. स्थापना हुने सेवा केन्द्रबाट कम्तिमा ३०० जना सदस्यहरुलाई सेवा दिनुपर्ने अवस्था रहेको । तर ग्रामिण क्षेत्र र पहाडी जिल्लाको हकमा भौगोलिक कठिनाईको अवस्था र सेवा केन्द्रको आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी तोकिए भन्दा कम सदस्य संख्या भए पनि सेवा केन्द्र स्वीकृत गर्न सकिनेछ ।

५. सम्वन्धित स्थानीय तहको सिफारिश संलग्न भएको ।

६. संस्थामा सदस्यहरुको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम हुने व्यवस्था मिलाइएको ।

७. अनुसूची २ मा उल्लेखित सूचक बमोजिम कार्यालयले संस्थाको अनुगमन गरी दिएका सुझावहरु कार्यान्वयन गरेको वा निश्चत समयभित्र कार्यान्वयन गर्न प्रतिवद्ध रहेको ।

८. सेवाकेन्द्र संचालन गर्ने क्षेत्रमा सदस्यता विस्तार तथा कारोवार विस्तार तथा अम्दानी र खर्च सहितको कम्तिमा १ वर्षको कार्ययोजना पेश भएको ।

९. संचालकहरु, विषयगत उपसिमितका पदाधिकारीहरु, कर्मचारीहरुले कम्तिमा १ दिनको सहकारी सम्वन्धी अभिमुखीकरण लिएको ।

१०. संस्था दर्ता भएको ३ वर्ष पूरा भएको र विगत ३ वर्ष देखि संस्था लगातार नाफामा संचालित भएको ।

११. सेवाकेन्द्र स्थापना सहित विनियम संशोधनको प्रस्तावर बूँदा ८ बमोजिमको कार्ययोजना साधारण कूल सदस्य संख्याको बहुमतबाट पारित भएको ।

१२. कार्यालयले आवश्यक देखी माग गरेको अन्य कागजात/विवरण पेश भएको ।

ख. अन्य विषयगत र बहुद्देश्यीय सहकारी संस्थाको सेवाकेन्द्र स्वीकृत गर्दा देहायको शर्तहरु पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।

१. विषय अनुसारको मुख्य कारोवार ऐनले निर्धारण गरेको मापदण्ड अनुसार भएको ।

सचिव

२. संस्थाको सदस्य संख्या एक हजार भन्दा माथि भएको तथा मौजूदा कार्यक्षेत्रका स्थानीय तहका प्रत्येक वडाहरुमा कूल सदस्य संख्याको कम्तिमा ५ प्रतिशत सदस्यहरु र कूल खरिद वा बिक्री कारोवारको ५ प्रतिशत कारोवार भएको । तर ग्रामीण क्षेत्र र पहाडी जिल्लाको हकमा सेवाकेन्द्र स्थापनाको आवश्यकता र औचित्य सदस्य संख्या कम भएता पनि सेवाकेन्द्रको स्वीकृति दिन सकिनेछ ।

३. संस्थाको प्राथमिक पूँजीकोष एक करोड रुपैयाँ भन्दा बढी भएको ।

४. संस्थाको कार्यक्षेत्र कम्तिमा तीनवटा स्थानीय तहमा फैलिएको ।

५. स्थापना हुने सेवा केन्द्रबाट कम्तिमा ३०० जना सदस्यहरुलाई सेवा दिनुपर्ने अवस्था रहेको ।तर पहाडी जिल्लाको हकमा भौगोलिक कठिनाईको अवस्था र सेवाकेन्द्रको आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी तोकिए भन्दा कम सदस्य संख्या भए पनि सेवा केन्द्र स्वीकृत गर्न सकिनेछ ।

६. सम्वन्धित स्थानीय तहको सिफारिश संलग्न भएको ।

७. संस्थामा सदस्यहरुको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम हुने व्यवस्था मिलाइएको ।

८. अनुसूची ३ मा उल्लेखित सूचक बमोजिम कार्यालयले संस्थाको अनुगमन गरी दिएका सुझावहरु कार्यान्वयन गरेको वा निश्चत समयभित्र कार्यान्वयन गर्न प्रतिवद्ध रहेको ।

९. सेवाकेन्द्र संचालन गर्ने क्षेत्रमा सदस्यता विस्तार तथा कारोवार विस्तार तथा अम्दानी र खर्च सहितको कम्तिमा १ वर्षको कार्ययोजना पेश भएको

१०. संचालकहरु, विषयगत उपसिमितका पदाधिकारीहरु, कर्मचारीहरुले कम्तिमा १ दिनको सहकारी सम्वन्धी अभिमुखीकरण लिएको ।

११. संस्था दर्ता भएको ३ वर्ष पूरा भएको र विगत ३ वर्ष देखि संस्था लगातार नाफामा संचालित भएको ।

१२.सेवाकेन्द्र स्थापना सहित विनियम संशोधनको प्रस्ताव र बूँदा ९ बमोजिमको कार्ययोजना साधारण सभामा कूल सदस्य संख्याको बहुमतबाट पारित भएको ।

१३. कार्यालयले आवश्यक देखी माग गरेको अन्य कागजात/विवरण पेश भएको।

(७) सेवाकेन्द्रको स्वीकृति लिन सहकारी संस्थाले माथि उल्लेख भएबमोजिमको कागजातहरु तयार गरी र आवश्यकता अनुसार निर्णय समेत गरी सो कागजातको प्रतिलिपिहरु सहित निर्णय भएको पैंतीस दिन भित्र कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्नेछ।

सचिव

(८) उपदफा (७) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि कार्यालयले कागजातहरुको अध्ययन तथा आवश्यकता अनुसार स्थलगत निरीक्षण समेत गरी सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा भएको भए कागजात प्राप्त भएको तीस दिनभित्र सेवाकेन्द्रको स्वीकृति सहित विनियम संशोधन स्वीकृत गरिदिनेछ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम कागजातहरुको अध्ययनका क्रममा तथा स्थलगत निरीक्षणका क्रममा विषय वस्तुसंग सम्बन्धित थप कागजात एवं जानकारी माग भएमा उपलव्ध गराउनु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(१०) उपदफा (८) बमोजिम सेवाकेन्द्रको स्वीकृति पाएपछि संस्थाले सो व्यहोराको जानकारी सदस्य एवं सरोकारवालाहरुलाई सार्वजनिक सूचनाको माध्यमबाट गराउनुपर्नेछ ।

(११) बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाले सेवाकेन्द्रलाई सदस्यबाट बचत संकलन गर्ने र सदस्यलाई ऋण लगानी गर्ने र सावाँ व्याज तिर्ने सेवा प्रवाह गर्ने स्थानको रुपमा मात्र प्रयोग गरी दैनिक रुपमा सेवा केन्द्र भएको कारोवारको हिसाव मूल कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ । मूल संस्थाको शाखाको रुपमा कारोवार गर्ने गरी संचालन गर्न पाइने छैन।

(१२) अन्य विषयगत र बहुद्देश्यीय सहकारी संस्थाले सेवाकेन्द्रलाई सदस्यबाट उत्पादन संकलन गर्ने र सदस्यलाई सामान बिक्री गर्ने र मापदण्ड भित्र रही बचत परिचालन गर्ने स्थानको रुपमा मात्र प्रयोग गरी दैनिक रुपमा सेवा केन्द्रबाट भएको कारोवारको हिसाव मूल कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ । मूल संस्थाको शाखाको रुपमा कारोवार गर्ने गरी संचालन गर्न पाइने छैन ।

(१३) यस अघि स्थान नै तोकी सेवा केन्द्र संचालनको स्वीकृति लिएका संस्थाहरुले एक वर्ष भित्रमा सेवाकेन्द्र संचालन नगरेमा, सेवा केन्द्र संचालनको न्यूनतम सदस्य संख्या नपुर्याएमा, कार्यक्षेत्रमा सदस्य र कारोवारको न्यूनतम मापदण्ड पूरा नगरेमा तथा अनुगमन गरी दिईएका निर्देशनहरुको पालना नगरेको खण्डमा कार्यालयले कार्यक्षेत्रको पुनःनिर्धारण गरी सदस्य र कारोवारको न्यूनतम मापदण्ड पूरा भएका कार्यक्षेत्र मात्र कायम गरी सेवाकेन्द्र हटाउन निर्देशन दिनेछ ।

(१४) सेवाकेन्द्र संचालन गर्ने सहकारी संस्थाहरुले मूल कार्यालयलाई प्रधान कार्यालय, मुख्य कार्यालय तथा सेवाकेन्द्रहरुलाई शाखा कार्यालय जस्ता शव्दावलीले सम्वोधन गर्न तथा साइनबोर्ड समेत सोही अनुसार राख्न पाइने छैन । संस्थाको मूल कार्यालयलाई सहकारी संस्था मात्र जनिने गरी र सेवाकेन्द्रलाई संस्थाको नाम लेखी तल जुन स्थानको सेवा केन्द्र हो सोही मात्र राखी सेवाकेन्द्र संचालन गर्नुपर्नेछ । यस अघि यस अनुसार सेवाकेन्द्र संचालन नगरेका सहकारी संस्थाहरुले यो मापदण्ड जारी भएको एक महिनाभित्र मापदण्ड अनुसारको व्यवस्था अनिवार्य रुपमा मिलाउनु पर्नेछ ।

सचिव

परिच्छेद ५

शेयर पूँजी र बचत परिचालन

८. शेयर पूँजी सम्बन्धी मापदण्डः - (१) संस्थाले जारी गर्ने कूल शेयर पूँजीको रकम संस्थाको विनियममा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(२) संस्थाको विनियममा उल्लेख भएको कूल शेयर पूँजी चुक्ता शेयर पूँजीको बढीमा ५ गुणासम्म हुनुपर्नेछ ।

९. शेयर खरीद र अन्य सहकारीमा लगानी सम्बन्धी मापदण्डः- (१) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने एउटा सहकारी संस्थाले सोही प्रकृतिको कारोवार गर्ने अर्को संस्थाको शेयर खरीद गर्न पाउने छैनन् ।

(२) आफू सदस्य रहेको विषयगत संघ वा सहकारी बैंक बाहेक कुनै पनि संस्थाले समानान्तर अर्को प्रारम्भिक संस्थामा बचत जम्मा गर्न पाउने छैन । विषयगत संघ वा सहकारी बैंकमा राखिएको बचत रकमलाई तरलतामा गणना गरिने छ ।

(३) प्रचलित कानून तथा सहकारी ऐन तथा नियमावलीको अधिनमा रही सहकारी संस्थाहरुले साझेदारीमा उद्योग व्यवसायहरु, परियोजना, प्रशोधन कारखाना, आदि संचालन गर्न सक्नेछन् तथा सो जानकारी कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) उद्योग व्यवसायको व्यवस्थापनका लागि संचालक समितिले संचालक सदस्यबाट अवधि तोकी प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ वा विनियममा व्यवस्था गरी प्रतिनिधि निर्वाचन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(५) वित्तिय कारोवार बाहेकको उद्देश्यका लागि संस्थाहरुको संयुक्त वा एकल लगानीमा व्यवसाय संचालन गर्ने गरी प्रचलित कानून बमोजिम सहकारी उद्योग वा व्यवसाय दर्ता गर्न सकिनेछ ।

१०. बचत तथा ऋण परिचालन निर्देशिकाः - (१) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाले साधारण सभाले स्वीकृत गरेको बचत तथा ऋण परिचालन निर्देशिकाको अधीनमा रही कारोवार गर्नुपर्नेछ ।

(२) निर्देशिका तर्जुमा गर्दा ऐन, नियमावली, मापदण्ड तथा विनियमलाई अनिवार्य रुपमा अनुशरण गर्नु पर्नेछ ।

११. लेखा राख्ने प्रणालीः- संस्थाका सदस्यहरु वीच लाभांश वितरण प्रयोजनको लागि नगद आधार **(Cash Basis)** मा व्याज आय लेखा राखी अन्य प्रयोजनका लागि प्रोदभावी आधार **(Accrual. Basis)** मा कारोवारको लेखा राख्नु पर्नेछ । नगदमा प्राप्त नभएको व्याजलाई पाउनु पर्ने व्याज हिसावमा खर्च लेखी व्याज मुल्तवी हिसाव **(Interest Suspense A/C)** मा जम्मा गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

सचिव

१२. <u>ऋण लगानीका लागि प्रक्रिया</u> -(१) संस्थाले आफ्नो सदस्यलाई उपलव्ध स्रोत, जोखिम विश्लेषण एवं संस्थाको कूल पुँजी कोषको आधारमा ऋण प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम ऋण प्रदान गर्दा ऋण लगानीको उद्देश्य खुलाउन पर्नेछ र मूलतः संस्थाको उद्देश्य अनुसार स्वीकृत परियोजनाको आधारमा ऋण लगानी गर्नुपर्नेछ ।

(३) प्रस्तावित ऋण रकम उचित सुरक्षण हुने गरी जायजेथा धरौटी वा कुनै सदस्यको धन जमानीमा मात्र संस्थाले ऋण लगानी गर्नुपर्नेछ ।

तर संस्थाले जेथा जमानी नभएका सदस्यहरुलाई कुनै वा केही सदस्यहरुको निक्षेप धितो रहने शर्तमा वा संस्थाको स्वीकृत नीति बमोजिम बिना धितो लघु ऋण लगानी गर्न वाधा पर्ने छैन ।

(४) ऋण लगानी गर्दा ऋण माग फारमको उपयोग, धितो मुल्यांकन प्रक्रिया, ऋण उपसमितिको सिफारिस वा स्वीकृति र अनुमोदन जस्ता पूर्व निर्धारित प्रक्रिया अवलम्वन गरी ऋण प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(५) संस्थाले जेथा धितो राखी ऋण लगानी गर्दा ऋण लिने सदस्यको आफ्नै वा एकाघरका परिवारका सदस्यको नामको ऋणलाई थाम्ने गरी जेथा **(Primary collateral)** धितो राखेर मात्र ऋण लगानी गर्नु पर्नेछ ।

(६) संस्थावाट प्रवाहित हुने सवै प्रकारका ऋण लगानीमा कुल परियोजना लागतको वढीमा ८० प्रतिशत अंश संस्थाबाट र घटीमा २० प्रतिशत अंश ऋणी सदस्यको स्व-पूंजीबाट व्यहोर्ने गरी ऋण लगानी गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । सदस्यहरुलाई घरजग्गा खरीद गर्न ऋण दिनु पर्ने भएमा कूल मूल्यको बढीमा ४० प्रतिशत मात्र लगानी गर्न सकिनेछ । कुल ऋण लगानीको २५ प्रतिशतमा नवढ्ने गरी घर जग्गामा कर्जाको सीमा निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

(७) रु. १० लाख भन्दा माथिको कुल परियोजना लागत निर्धारण गर्दा संस्थागत मूल्यांकनकर्ताहरुबाट र अन्यमा कुनै एक संचालक, ऋण उप समिति सदस्य र व्यवस्थापकको सामूहिक टोलीले मूल्यांकन गर्नु पर्नेछ।

(८) संस्थाले आफ्नो सदस्यको शेयर प्रमाणपत्र धितो जमानी राखी कर्जा प्रवाह गर्न पाउने छैन ।

(९) संस्था दर्ता हुँदाका बखत रहेका सदस्य बाहेक अन्यको हकमा सदस्यको रुपमा तीन महिनासम्म संस्थामा नियमित बचत गरे पछि मात्र कर्जा प्रवाह गर्न सकिनेछ ।

(१०) संस्थाले ऋण लगानी गर्दा घट्दो दरमा ब्याज हिसाव गर्नु पर्नेछ । व्याज पूँजीकरण गर्न पाइने छैन ।

(११) धितो वापतको सम्पत्ति संघ संस्थाको नाममा दृष्टिवन्धक वा रोक्का गराई राख्नु पर्नेछ । संचालक वा अन्य कुनै व्यक्ति नाममा राख्न पाइने छैन।

(१२) संस्थाका संचालक तथा लेखा समितिका ४९ प्रतिशत भन्दा वढी पदाधिकारीहरुलाई एकै अवधिमा ऋण लगानी गर्न पाइने छैन । संस्थामा आवश्यकता भन्दा बढी तरलता रहेको अवस्थामा छोटो अबधिको ऋण लगानी गर्न भने यो व्यवस्थाले बाधा पर्ने छैन ।

(१३) संस्थाको संचालक समिति, लेखा समिति, ऋण उप-समितिका पदाधिकारी तथा व्यवस्थापकले लिएको ऋणको विवरण बार्षिक रुपमा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

१३. ऋणको वर्गीकरणः- संघ वा संस्थाले आफ्ना सदस्यलाई ऋण लगानी गर्दा संस्थाहरुको हकमा देहाय वमोजिम ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

ऋणको वर्गीकरण	भाखा नाघेको अवधि	ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था
असल ऋण	भाखा ननाघेको	१ प्रतिशत
शंकास्पद ऋण	१ वर्ष सम्म भाखा नाघेको	३५ प्रतिशत
खराब ऋण	१ वर्ष भन्दा बढी भाखा नाघेको	१०० प्रतिशत

१४. पेश्की लिन नपाइनेः- (१) संस्थाका सञ्चालक, व्यवस्थापक र लेखा समितिका पदाधिकारीहरुलाई काम र पेश्की फछ्र्योट समय सिमा नतोकी पेश्की दिन पाइने छैन ।

(२) उपदफा (१) विपरित व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि लिएको पेश्की रकमलाई ऋण सरह मानी अधिकतम व्याज सहित असूल उपर गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

१५. तरलता सम्बन्धी व्यवस्थाः- (१) बचत तथा ऋण सम्बन्धी कारोवार गर्ने प्रत्येक संस्थाले कूल निक्षेप रकमको कम्तिमा १५ प्रतिशत रकम तरलता राख्नु पर्नेछ । नगद मौज्दात, बैंक मौज्दात, सरकारी ऋण पत्रमा गरिएको लगानी र सहकारी बैंक तथा बचत तथा ऋण सहकारी संघमा रहेको निक्षेप रकमलाई तरलताको रुपमा गणना गरिनेछ ।

(२) प्रत्येक महिनाको अन्तिम दिनलाई आधार मानी तरलताको गणना गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद ६

सहकारी संघ संस्थाको अनुगमन तथा नियमन

१६. सहकारी संस्थाको अनुगमन सम्वन्धी मापदण्डः ऐन तथा नियमावलीमा भएको व्यवस्थाका अतिरिक्त सहकारी संघ/संस्थाहरुको अनुगमन तथा निरिक्षण सम्वन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः

सचिव

(क) नियमित अनुगमन (१) सहकारी संघ/संस्थाको नियमित अनुगमन गर्दा अनुसूची १ बमोजिमको अनुगमन निरिक्षण फाराम भरी सो को अधारमा अनुगमन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) नियमित अनुगमन सम्पन्न गरेपछि सो को ७ दिनभित्र कार्यालयले सम्वन्धित संघ/संस्थाको काम कारवाहीमा देखिएका कैफियतहरु र सो को सुधार गर्नुपर्ने विषयमा निर्देशन सहित लिखित पत्राचार गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लिखित रुपमा प्राप्त निर्देशनहरु कार्यान्वयन गरी कार्यालयमा प्रगति विवरण पेश गर्नु सम्वन्धित संघ/संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) स्थलगत अनुगमनका अतिरिक्त कार्यालयले संघ/संस्थाबाट पेश भएका प्रतिवेदनहरु तथा सूचना प्रतिवेदन प्रणालीका आधारमा समेत संघ/संस्थाहरुको काम कारवाहीको नियमित अनुगमन गरी निर्देशन दिन सक्नेछ । यसरी प्राप्त निर्देशनको समेत कार्यान्वयन गरी कार्यालयमा प्रगती विवरण पेश गर्नु सम्वन्धित संघ/संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

(५) नियमित अनुगमनबाट दिइएका निर्देशनहरुको कार्यान्वयन अवस्थाको कार्यालयले नियमित रुपमा अनुगमन गर्नेछ तथा आवश्यकता अनुसार पुन अनुगमन समेत गर्न सक्नेछ ।

(ख) सघन अनुगमन १) संघ/संस्थाको सघन अनुगमन गर्नका लागि कार्यालयका कर्मचारीहरु र आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ सहितको सघन अनुगमन टोली कार्यालयले गठन गर्नेछ ।

(२) सघन अनुगमन गर्दा अनुगमन टोलीले अनुसूची २ बमोजिमको बचत तथा ऋणको मुख्य कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको परिमाणात्मक र गुणात्मक पक्ष **(PEARLS/MOLMAC)** देखिने सूचकहरु भएको अनुगमन निरिक्षण फाराम भरी सो को आधारमा अनुगमन प्रतिवेदन तयार गर्नेछ ।बचत तथा ऋण वाहेक मुख्य कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको हकमा अनुसूची ३ बमोजिमको अनुगमन तथा निरीक्षण फाराम भरी सो को आधारमा अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरिनेछ ।

(३) सघन अनुगमन गर्दा आवश्यकता अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंक तथा अन्य निकायको समेत सहयोग लिन सकिनेछ ।

(४) संघ संस्थाको सघन अनुगमन सम्पन्न भए पछि सो को १५ दिनभित्र अनुगमन टोलीले कार्यालयमा सघन अनुगमन प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

(५) सघन अनुगमन टोलीबाट प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि कार्यालयबाट सम्वन्धित संघ/संस्थाका संचालक समिति र लेखा समितिका पदाधिकारिहरुलाई प्रतिवेदनमा देखिएका कैफियतहरु र दिइएका

सचिव

निर्देशनहरुको सम्वन्धमा संस्थाको प्रारम्भिक प्रतिक्रिया सहित बोलाई कार्यालयमा छलफल गरिनेछ । यस्तो छलफल कार्यालयमा वा आवश्यकता अनुसार स्थलगत रुपमा समेत आयोजना गर्न सकिनेछ ।

(६) उपदफा (४) बमोजिमको छलफल पछि दिइएका निर्देशनहरु कार्यान्वयनका लागि सम्वन्धित संघ/संस्थाका पदाधिकारिहरुलाई लिखित प्रतिवद्धता गराइनेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम निर्देशन कार्यान्वयनका लागि प्रतिवद्धता गरेपछि संस्थाले १५ दिनभित्र अनुगमनबाट दिइएका निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्नका लागि अनुसूची ४ बमिजमको ढाँचामा १ वर्षको कार्य योजना तयार गरी संचालक समितिबाट पारित गराई कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ र सो को प्रगति विवरण मासिक रुपमा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(८) सघन अनुगमनबाट दिइएका सुझावहरुको कार्यान्वयन अवस्थाको कार्यालयले नियमित रुपमा अनुगमन गर्नेछ तथा आवश्यकता अनुसार पुन अनुगमन समेत गर्न सक्नेछ ।

(९) ऐनको दफा ८१ बमोजिम मन्त्रालयले सहकारी संघ संस्थाहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा तथा ऐनको दफा ८२ बमोजिम संघहरुले आफ्ना सदस्य संघ/संस्थाहरुको कामको निरिक्षण तथा अनुगमन गर्दा यसै मापदण्ड र सूचकहरुको अनुशरण गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-७

सहकारी संघहरुको काम, कर्तव्य र दायित्व

१६. **प्रदेश सहकारी संघः-** प्रदेश सहकारी संघले आफ्नो विनियमको अधिनमा रही सहकारी क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धनमा केन्द्रित रहदै देहायका कामहरु समेत गर्नु पर्नेछः-

(क) सहकारी सम्वन्धी नीति तथा योजना निर्माणमा सरकारलाई सहयोग पुऱ्याउने ।

(ख) सहकारीका क्षेत्रमा बनेका नीति तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न गराउन सहकारी संघ संस्थाहरुलाई क्रियाशिल बनाउने,

(ग) जिल्ला सहकारी संघ र विषयगत संघहरुको समन्वय एवं क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने,

(घ) सहकारीको आचारसंहिता तर्जुमा गरी लागू गर्ने र सो को अनुगमन गर्ने,

(ङ) सहकारी सम्बन्धी जनचेतना अभिबृद्धि गर्ने,

(च) संघ संस्थाहरु बीच समन्वयको भूमिका निर्वाह गर्ने,

सचिव

प्रदेश सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

(छ) सहकारी क्षेत्रमा विधमान विसंगति र विकृतिहरु न्यून गर्न प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,

(ज) सहकारीका मूल्य, मान्यता र सिद्धान्तहरुको अनुशरण गर्ने गराउने ।

(झ) प्रदेश तहमा राष्ट्रिय सहकारी दिवसको संयोजन गर्ने ।

(ञ) सदस्य संघ संस्थाहरुको अनुगमन गरी स्वनियमनको अभ्यास गराउने,

(ट) संस्थाहरु वीच देखिने अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा न्यून गर्न पहल गर्ने । स्वस्थ र सक्षम सहकारी संस्थाहरुको विकासका लागि एकिकरण कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

१७. <u>प्रदेश विषयगत सहकारी संघः</u> विषयगत संघहरुले आफ्नो विनियमको अधिनमा रही सम्वन्धित संघ संस्थाहरुको विकास तथा प्रवद्धनका लागि देहायका कामहरु समेत गर्नु पर्नेछः-

(क) सदस्य संघ संस्थाहरुको अनुगमन गरी स्वनियमनको अभ्यास गराउने,

(ख) आफ्ना सदस्य संघ संस्थाहरुमा उत्पन्न हुने विवाद समाधान गर्न मध्यस्थताको काम गर्ने,

(ग) आपसी सहकारी सहयोगका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने,

(घ) सहकारी शिक्षा र सूचना सम्प्रेषणका लागि प्रभावकारी कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

(ङ) विषयगत सदस्य संघ संस्थाहरुलाई सेवा र टेवा पुग्ने गरी व्यवसायिक कार्यक्रम संचालन गर्ने।

(च) संस्थाहरु वीच देखिने अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा न्यून गर्न पहल गर्ने । स्वस्थ र सक्षम सहकारी संस्थाहरुको विकासका लागि एकिकरण कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

१८. <u>जिल्ला सहकारी संघ -</u> (१) जिल्ला सहकारी संघले जिल्ला भित्रका सबै प्रारम्भिक संस्थाहरु र विषयगत संघको विकास र प्रवर्द्धनका लागि देहायका कामहरु गर्नु पर्नेछः-

(क) सहकारी संस्थाहरु वीच सहकार्य, सहयोग, समन्वय र एकताको भावनाको विकास गर्ने ।

(ख) राष्ट्रिय सहकारी दिवसको जिल्ला तहमा संयोजन गर्ने ।

(ग) जिल्ला भित्र रहेका सबै सहकारी संस्थाहरुलाई सदस्यता विस्तार गर्ने ।

(घ) पूर्व सहकारी शिक्षा तथा आधारभूत सहकारी शिक्षा सम्बन्धी तालिम कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने।

(ङ) सहकारी प्रति जनचेतना अभिबृद्धि गर्न स्थानिय स्तरमा विभिन्न वर्ग र समुदायका वीच पुग्ने गरी सहकारी जागरणका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

(च) आर्थिक विकास गर्न सहकारीका मूल्यहरु र सिद्धान्तहरुको प्रवर्द्धन गर्ने ।

(छ) जिल्ला तहमा सहकारी सूचना व्यवस्थापन र प्रशारणको व्यवस्था मिलाउने ।

(ज) संस्थाहरु वीचका समस्याहरु समाधान गर्न मध्यस्थताको भूमिका निर्वाह गर्ने ।

(झ) संस्थाहरु वीच देखिने अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा न्यून गर्न पहल गर्ने । स्वस्थ र सक्षम सहकारी संस्थाहरुको विकासका लागि एकिकरण कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

(ञ) सदस्य संघ संस्थाहरुको अनुगमन गरी स्वनियमनको अभ्यास गराउने ।

सचिव

(२) विषयगत जिल्ला सहकारी संघले जिल्ला भित्रका आफ्ना विषयका प्रारम्भिक संस्थाहरुको विकास र प्रवर्द्धनका लागि देहायका कामहरु गर्नु पर्नेछः-

(क) व्यवसाय प्रवर्द्धनका लागि समन्वयको भूमिका निर्वाह गर्ने ।

(ख) वस्तु तथा सेवाको उत्पादनमा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने ।

(ग) संस्थाहरुमा स्वःअनुशासन कायम गराउन अनुगमन गरी सुधारका लागि सुझाव गर्ने ।

(घ) सहकारी शिक्षा र सूचनाको प्रवर्द्धन गर्ने ।

(ङ) सहकारी प्रति जनचेतना अभिबृद्धि गर्न स्थानिय स्तरमा सहकारी जागरणका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

(च) संस्थाहरुका समस्याहरु समाधान गर्न गराउन पहल गर्ने ।

(छ) संस्था संचालनमा देखिने कमजोर पक्षहरुमा सुधारका लागि नेतृत्व लिने ।

१९. <u>अनुगमन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेः-</u> आफ्नो सदस्य संस्थाहरुको नियमित रुपमा अनुगमन गरी बर्षको एक पटक सोको एक प्रति सुझावहरु सहितको समष्टिगत प्रतिवेदन संघहरुले कार्यालयमा उपलब्ध गराई कार्यालय र कार्यालयको कामलाई थप प्रभावकारी बनाउन र स्वनियमनको सिद्धान्तलाई व्यवहारिक प्रयोग गर्ने कार्यमा योगदान पुऱ्याउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-८

लेखा परीक्षण तथा लेखा परीक्षकले पालना गर्नु पर्ने मापदण्डहरु

२०. <u>लेखा परीक्षक सम्बन्धी व्यवस्थाः-</u> (१) सहकारी संघ संस्थाहरुको ऐनको दफा ६२ बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्त गरेपछि सो को जानकारी निम्न विवरण सहित ७ दिन भित्रमा कार्यालयमा गराउनु पर्नेछ ।

(क) लेखापरीक्षकको नाम, ठेगाना

(ख) विगत तीन वर्षको नियुक्त लेखापरिक्षकको नाम, ठेगाना

(ग) लेखापरीक्षकको लेखापरिक्षण इजाजत पत्रको प्रतिलिपि

(घ) लेखापरीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक तोक्ने सम्बन्धि साधारण सभाको निर्णयको प्रतिलिपि

(ङ) सम्वन्धित लेखापरीक्षकले आफू संस्थाको लेखापरिक्षक नियुक्त हुन अयोग्य नभएको भनी दिएको लिखित जानकारीको प्रतिलिपि

(२) सहकारी संघ/संस्थाहरुले लेखापरीक्षक नियुक्त गरेको प्रक्रिया नमिलेको वा अयोग्य भएको देखिएमा आवश्यक जाँचबुझ गरी कार्यालयले अर्को लेखापरिक्षक नियुक्तिको लागि ७ दिनभित्र निर्देशन दिने र संस्थाले पुनः प्रक्रिया पूरा गरी अर्को लेखापरीक्षक नियुक्त गरी जानकारी दिनुपर्नेछ ।

(३) लेखापरीक्षकले लेखापरिक्षण सम्पन्न गरेको पन्ध्र दिनभित्र प्रारम्भिक प्रतिवेदन सहकारी संस्थाको

सचिव

व्यवस्थापकीय प्रक्रियाका लागि उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) पच्चीस करोड रुपैया भन्दा बढी सम्पत्ति तथा दायित्व भएका संस्थाहरुको लेखापरीक्षण प्रारम्भिक प्रतिवेदन कार्यालयमा समेत पेश गर्नुपर्नेछ।

(५) प्रारम्भिक प्रतिवेदन प्राप्त भएको ७ दिनभित्र व्यवस्थापकीय र नियामक प्रतिक्रियामा प्राप्त भएकोमा सो समेत समावेश गरी ७ दिनभित्र अन्तिम प्रतिवेदन संख्यामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

२१. <u>लेखा परीक्षकले पालना गर्नु पर्ने मापदण्डहरुः-</u> लेखा परीक्षकले संघ/संस्थाको लेखापरीक्षण गर्दा ऐनको दफा ६३ ले निर्दिष्ट गरेको व्यवस्थाका अतिरिक्त देहायका मापदण्डहरुको पालना गर्नु पर्नेछः-

(क) रु. १ करोड भन्दा बढी बचत परिचालन गर्ने संस्था वा संघको लेखापरीक्षण गर्दा अनिवार्य रुपमा अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित नियमनकारी निकायमा लङ फर्म लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछः-

(१) कार्यक्षेत्र वाहिर र गैर सदस्यसँग कारोवार गरे नगरेको, गरेको भए त्यस्ता व्यक्ति वा निकायहरुको संख्या र कारोवारको विवरण,

(२) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने संघ/संस्थाको **PEARLS** का आधारमा वित्तिय अवस्था,

(३) शेयर सदस्यहरुलाई शेयर लगानीको १८ प्रतिशतसम्म मात्र लाभांश वाड्न पाइने प्रावधान विपरित अन्य कुनै नामबाट थप रकम उपलव्ध गराए नगराएको, गराएको भए सो को विवरण स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्ने,

(४) समितिका पदाधिकारी र व्यवस्थापकले लिएको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधाहरु र सो को आधार,

(५) समितिका पदाधिकारी र व्यवस्थापकले लिएको पेश्की रकम, पेश्की लिनुको उद्देश्य र पेश्की लिएको अवधि,

(६) समितिका पदाधिकारी र व्यवस्थापकको नाममा रहेको ऋण रकम, व्याज दर, ऋणको किसिम, भुक्तानीको अवस्था र ऋण स्वीकृतिको प्रक्रिया,

(७) निजी कम्पनी वा फर्ममा गरिएको ऋण वा शेयर लगानी र त्यस्तो कम्पनी वा फर्मको धनी वा संचालकहरु एवं सहकारी संस्थाका संचालक समितिका पदाधिकारीहरु एकै भए नभएको विवरण,

(८) जगेडा कोषको व्यवस्था र उपयोग,

(९) ढुकुटी, कारोवार काउन्टर र मार्गस्थल नगदको विमा व्यवस्था भए नभएको, भएको भए सोको विवरण,

(१०) जोखिम कोषको व्यवस्था र जोखिममा रहेको लगानी,

(११) आन्तरिक नियन्त्रण पद्धति प्रभावकारी भए नभएको सो को आधार,

(१२) लेखा समितिको सक्रियता, प्रभावकारिता र दिइएका सुझावहरुको कार्यान्वयनको अवस्था,

सचिव

(१३) लिने दिने व्याज दरको औसत स्प्रेड दर र लिने दिने व्याजको अन्तर,

(१४) ऋण प्रवाहमा लिइएको सेवा शुल्कको दर र ऋण प्रवाहको काममा हुने खर्चसँग को तादम्यता,

(१५) कुल ऋण तथा शेयर लगानी एवं सम्पत्ति खरिदको शीर्षकगत विवरण,

(१६) लगानीको सुरक्षणको अवस्था र धितोको अवस्था,

(१७) नियमानुसार सरकारी राजस्व कट्टी र दाखिलाको अवस्था,

(१८) यसअघि गरिएको अनुगमन निरीक्षण प्रतिवेदन र सुझावहरुको कार्यान्वयनको अवस्था,

(१९) साधारण सभा एवं अन्य बैठकको नियमितता,

(२० यस मापदण्ड बमोजिम पालना नगरिएका प्रमुख व्यवस्थाहरु ।

(ख) खण्ड (क) मा उल्लेखित मापदण्ड सम्बन्धमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा कार्यालयमा लिखित रुपमा सुझाव माग गर्नु पर्नेछ । यसरी सुझाव माग गरिएकोमा कार्यालयले १ महिना भित्र स्पष्ट सुझावहरु लिखित रुपमै दिनु पर्नेछ ।

(ग) खण्ड (ख) बमोजिम दिइएको सुझाव र खण्ड (क) बमोजिमका मापदण्ड अनुसारका यथार्थ विवरणहरु प्रतिवेदनले प्रकाश नपारेमा सो को लेखा परीक्षण गर्ने लेखा परीक्षकलाई नियमानुसार आवश्यक कारवाहीका लागि आरोपलाई पुष्ट्याईं गर्ने आवश्यक कागजात सहित नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्टस् संस्थामा कार्यालयले उजुरी पठाउनेछ । यसरी कारवाहीका लागि उजूरी गरिएकोमा नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्टस् संस्थाले नियमानुसार त्यस्ता लेखापरीक्षकलाई कारवाही गरी सोको जानकारी कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ । समयावधि भित्र कारवाही नगरेमा त्यस्ता लेखापरीक्षकहरुलाई बढीमा ५ वर्ष सम्म कुनै पनि सहकारी संस्था/संघको लेखापरीक्षण गर्न नपाउने गरी कार्यालयले अभिलेख राख्ने।

(घ) लेखा परीक्षकले लेखापरीक्षण समाप्त भएको १५ दिन भित्र लेखा परीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन सम्वन्धित संस्थामा अनिवार्य रुपमा बुझाउनु पर्नेछ,

(ङ) लेखापरीक्षण गर्ने अधिकार प्राप्त गरेका नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका कार्यालयहरुमा बहालवाला कर्मचारीलाई सहकारी संघ/संस्थाको लेखापरीक्षण गर्न निषेध गरिएको छ । अन्य कुनै इजाजत प्राप्त व्यक्ति वा फर्मको नामबाट काम गरेको पाइएमा सम्बन्धित कर्मचारीलाई विभागीय कारबाही हुनेछ साथै अनाधिकृत व्यक्तिलाई काम लगाइएको पाइएमा सम्बन्धित व्यक्ति वा फर्मलाई नियमानुसार कारबाहीका लागि सम्बन्धित निकायमा नियमानुसार उजुरी गरिनेछ ।

परिच्छेद-९

उजुरी तथा छानबिन

२२. <u>उजुरी सम्बन्धी व्यवस्था:-</u> ऐन, नियमावली तथा प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्थाका अतिरिक्त उजुरी सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) ऐन, नियमावली तथा यस मापदण्डको प्रतिकुल हुने गरी सहकारी/संस्था तथा सदस्यले कार्य गरेमा वा तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम नतिरे/नबुझाएमा कार्यालयमा उजुरी गर्न सक्नेछन् ।

(ख) उपदफा (१) बमोजिम उजुरी गर्दा संस्था वा सदस्यले अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचाको उजुरी सम्बन्धी निवेदनका साथ आफैले प्रमाणित गरी निम्नानुसारका कागजात तथा प्रमाण पेश गर्नु पर्नेछः-

(१) नाम, ठेगाना र सम्पर्क नम्बर खुल्ने गरी रु. दशको हुलाक टिकट टाँस गरेको निवेदन पत्र,

(२) तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम पुष्टि हुने रसिद/भौचर/नगद पास बुक,

(३) सदस्यता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी,

(४) फोटो सहितको तीन पुस्ते खुल्ने विवरणको प्रतिलिपी,

(५) नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी,

(६) अन्य प्रमाण तथा कागजात भए सो को प्रतिलिपी ।

२३. <u>छानबिन सम्बन्धी व्यवस्थः-</u> ऐन, नियमावली तथा प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्थाका अतिरिक्त छानबिन सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) दफा २२ बमोजिमको उजुरी प्राप्त भएपछि कार्यालयले सम्बन्धित संस्था वा सदस्यलाई सो सम्बन्धमा पत्राचार गरी तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम तिर्न/बुझाउन वा सफाइ पेश गर्ने मौका प्रदान गर्दछ,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम तिर्नु/बुझाउनु पर्ने रकम नतिरे/नबुझाएमा वा सफाइ पेश नगरेमा कार्यालयले थप प्रमाण झिकाइ वा अनुगमन गरी वा नगरी कारवाही गर्न सक्नेछ,

(ग) खण्ड (क) र (ख) का अतिरिक्त सामान्य प्रकृतिका विवादमा कार्यालयले सम्बन्धित पक्षहरु बीच छलफल गराई विवादको समाधान गर्नमा भूमिका निर्वाह गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-१०

विविध

२५. <u>लाभांश वितरणमा प्रतिवन्धः-</u> सहकारी संस्थाले संस्थाको अघिल्लो वर्ष सम्मको खुद संचित नोक्सान पुरा नभएसम्म सदस्यहरुलाई लाभांश बाड्न पाईने छैन । ऐनले तोके भन्दा बढी हुने गरी कुनै पनि नाममा शेयर सदस्यहरुलाई लाभांश बाड्न पाइने छैन ।

२६. <u>दर्ता खारेजीको जानकारी गराउनेः</u> कार्यालयले सहकारी संघ/संस्थाहरुको दर्ता खारेजी र विघटनको जानकारी सम्बन्धित संघहरुलाई दिनु पर्नेछ ।

सचिव

२७. <u>निष्क्रिय संघ संस्थाः-</u> (१) लगातार २ (दुई) वर्ष देखि लेखापरीक्षण नगराउने, वार्षिक साधारण सभा नगर्ने र कार्यालयमा समेत नियमित रुपमा विवरण नबुझाउने सहकारी संघ/संस्थाहरुको विवरण सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था कार्यालयले मिलाउनु पर्नेछ ।

(२) नियमित रुपमा लेखापरीक्षण नगराउने, निर्धारित समयमा साधारण सभा सम्पन्न नगर्ने, सहकारीका मूल्य र सिद्धान्तहरु, प्रचलित ऐन, नियम र विभागले जारी गरेको निर्देशन एवं मापदण्ड तथा विनियमको परिपालना नगरेसम्म त्यस्तो संघ संस्थाहरुलाई प्रदेश सरकारबाट उपलव्ध गराइने सेवा सुविधाहरु उपलव्ध गराइने छैन ।

(३) दुई वर्ष भन्दा बढी अवधिसम्म लेखापरीक्षण नगराउने र वार्षिक साधारण सभा नगर्ने संघ संस्थाहरु निष्कृय संघ संस्थाहरुको सूचीमा समावेश गरिनेछ ।यस्तो सूचीमा परेकाहरुको सम्पत्ति र दायित्व नरहेको पाइएमा प्रक्रिया पुऱ्याई दर्ता खारेज गरिनेछ । सम्पत्ति र दायित्व बाँकी देखिएमा संस्थाहरु विघटनको प्रक्रियामा लगिनेछ भने संघको हकमा अर्को कानून सम्मत समिति निर्माण गरी सम्पत्ति र दायित्व व्यवस्थापन गराउनु पर्नेछ ।निष्क्रिय संस्था पहिचान गरी दर्ता खारेजी र विघटनको कार्य कार्यालयले नियमित रुपमा गर्नुपर्नेछ ।

२८. <u>विनियम संशोधन नगरिनेः-</u> (१)संस्थाको प्रारम्भिक साधारण सभाले विनियम संशोधन गर्न सक्नेछैन।

(२) साधारण सभामा विनियम संशोधन प्रस्ताव गर्नुपूर्व प्रचलित कानून, विभागले जारी गरेको मापदण्ड र निर्देशन बमोजिम भए नभएको बारेमा सैद्धान्तिक सहमति लिन सक्ने छन् । पूर्व सहमति नलिइ गरिएको परिमार्जन प्रचलित कानून, विभागले जारी गरेको मापदण्ड र निर्देशनको प्रतिकुल पाइएमा रजिष्ट्रार वा निजले तोकेको कर्मचारीले सो प्रावधान अस्वीकृत गर्नेछ ।

२९. <u>आचारसंहिता सम्बन्धी व्यवस्थाः</u> संस्था/संघले सहकारी मूल्य र सिद्धान्तहरु एवं प्रचलित सहकारी ऐन तथा नियमावली, मापदण्ड तथा विनियमावलीमा आधारित भै संस्था/संघको पदाधिकारी र सदस्यहरुले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता तयार गरी लागू गर्नु पर्नेछ ।

३०. <u>सहकारी संस्थाको कार्यालय सम्बन्धी व्यवस्थाः-</u> (१) संस्थाको कार्यालय तोकिएको कार्यक्षेत्र भित्र स्थापना गर्नु पर्नेछ ।

(२) कार्यालयको स्थापना बढी शेयर सदस्यहरु बसोबास गर्ने क्षेत्रमा गर्नु पर्नेछ ।

(३) एकै प्रकृतिको संस्थाको कार्यालय रहेको भवन वा घरमा अर्को संस्थाको कार्यालय स्थापना गर्न पाइने छैन । एउटै भवन वा घरमा एक भन्दा बढी एकै प्रकृतिको संस्थाहरुको कार्यालय भएमा पछि खोलिएको संस्थाको कार्यालय अन्य उपयुक्त ठाँउमा सार्न कार्यालयले निर्देशन दिनसक्नेछ ।

(४) संस्था/संघको कार्यालय स्थापना गरेको ७ दिन भित्र कार्यालयलाई लिखित रुपमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

सचिव

(५) संस्था/संघको कार्यालय सार्नु पर्दा कार्यालयको अग्रिम स्वीकृति लिई मात्र सार्न सकिनेछ । कार्यालय सरेको सार्वजनिक रुपमा जानकारी गराउन उपयुक्त संचार माध्यमको उपयोग गर्नु पर्नेछ ।

३१. <u>साइन बोर्ड राख्ने सम्बन्धी व्यवस्थाः-</u> (१) प्रत्येक संस्था/संघले दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भए वमोजिम संस्थाको नाम, दर्ता नम्बर, दर्ता मिति, भौगोलिक कार्यक्षेत्र र नियमन गर्ने निकायको नाम समेत खुलाई नेपाली भाषा देवनागरी लिपिमा साईन वोर्ड लेखी सवैले देख्ने ठाँउमा राख्नु पर्नेछ ।

(२) सहकारीको साइन बोर्डमा एकरुपता ल्याउनको लागि साइन बोर्डको रंग हल्का हरियोमा सेतो अक्षरले लेखिएको हुनु पर्नेछ ।

३२. <u>मासिक विवरण अध्यावधिक रुपमा राख्ने र कार्यालयमा पठाउनेः-</u> (१) कम्प्युटरमा अभिलेख राख्ने गरेका संस्थाहरुले आर्थिक तथा प्रशासनिक अभिलेखहरु मासिक रुपमा मुद्रण गरी प्रमाणित गरी राख्नु पर्नेछ । मासिक कारोवारको विवरण सदस्यहरुको जानकारीको लागि संघ/संस्थाको कार्यालयले प्रकाशित गर्नु पर्नेछ।

(२) वार्षिक रु. १ करोड भन्दा वढी बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरुले अनुसूची ७ बमोजिमको ढाँचामा प्रत्येक महिना भुक्तान भएको मितिले ७ दिन भित्र कार्यालयमा विवरण पेश गर्नुपर्नेछ, विवरण दाखिला नगर्ने संस्थालाई ऐन बमोजिम कारबाही हुनेछ ।

३३. <u>PEARLS अनुगमन विधि अनुसार खाता राख्नु पर्ने-</u> कार्यालयबाट बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने संस्थाको अनुगमन गर्दा **PEARLS (Protection, Effective Financial Structures, Assets, Rates of Return and Cost, Liquidity, Sign of Growth)** को अनुगमन विधि अवलम्बन गरिनेछ। १ करोड भन्दा बढीको वार्षिक कारोवार गर्ने बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने संस्था/संघले वित्तिय कारोवारको लेखा **PEARLS** अनुगमन विधि सँग तालमेल हुने गरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।यस कार्यका लागि लेखा राख्ने कर्मचारीलाई अनिवार्य रुपमा यस विधिको अभ्यास गर्ने गराउने वा तालिम दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

३४. <u>संचालक र लेखा समितिको उम्मेदवार हुने व्यक्तिले मनोनयन पत्र पेश गर्नेः</u> संस्था वा संघको संचालक वा लेखा समितिमा उम्मेदवार हुने व्यक्तिले अनुसूची ८ बमोजिमको ढाँचाको मनोनयन पत्र निर्वाचन समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

३५. <u>लेखा सुपरिवेक्षण समितिले प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने :</u> सहकारी संस्था वा संघको लेखा सुपरिवेक्षण समितिले प्रत्येक वार्षिक साधारण सभामा अनुसूची ९ बमोजिमको वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

३६. <u>सूचना प्रशारण गरिनेः-</u> कुनै संस्था/संघका समिति, पदाधिकारी वा कर्मचारीले प्रचलित कानून, मन्त्रालय र कार्यालयकाटबाट जारी गरिएकोयो मापदण्ड वा थप निर्देशन, स्वीकृत विनियम र सहकारीका सिद्धान्त र मूल्यहरु विपरितका काम कारवाही गरेको पाइएमा सोको विवरण सहित संचालकलाई समय सीमा सहित काम कारवाही र कारोवार सच्याउन कार्यालयले निर्देशन दिने छ । यसरी दिएको निर्देशन कार्यान्वयन

नभएमा कार्यालयले सोको सूचना संचार माध्यमबाट सम्बन्धित सबैलाई जानकारी गराई सुचित वा सचेत गराउन सक्नेछ ।

३७. <u>सम्पत्ति खरिद विक्रि गर्दा पारदर्शिता अपनाउनु पर्नेः</u>- सहकारी संस्थाले अचल सम्पत्ति खरीद वा बिक्री गर्दा साधारण सभाको निर्णय, निर्धारित खरीद बिक्री प्रक्रिया, घटाघट वा बढाबढको प्रक्रियाबाट संस्थालाई बढी फाइदा हुन सक्ने अवस्था र सदस्यहरुको गुनासो नआउने गरी पारदर्शिताको प्रणाली अबलम्बन गर्नु पर्नेछ । संस्थाले घर जग्गा लगायत अचल सम्पत्ति खरीद बिक्री गर्दा पारदर्शी प्रक्रिया अवलम्बन गरे नगरेको साथै प्रचलित मूल्य बाट घटी बढी गरी संस्थाको अहित गरे नगरेको बारेमा अनुगमन गरी कार्यालयले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

३८. <u>रजिष्ट्रेशन छुट सम्बन्धी व्यवस्थाः-</u> (१) कार्यालयको कार्यक्षेत्र भित्रका संस्थाले आफ्नो प्रयोजनको लागि घर जग्गा खरिदमा रजिष्ट्रेशन शूल्क छुट सुविधाको सिफारिस माग गर्दा श्रोतको आधार खुलाई माग गर्नु पर्नेछ । विभागले जारी गरेको मापदण्ड, विभागको निर्देशन र सहकारीको मूल्य र सिद्धान्तहरुको पालना नगरेको पाइएमा यस्तो सुबिधा उपलब्ध गराइने छैन । बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको हकमा प्राथमिक पूँजिकोष र बचतको अनुपात १:१५ कायम गरी थप पूँजि निर्माण गरी मात्र घर जग्गा खरिद गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छुट सुबिधाका लागि साधारण सभाको स्वीकृति, घर जग्गा खरिदका लागि पर्याप्त जगेडा कोष वा शेयर पूँजी भए नभएको विवरण प्रमाणित हुने लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र हालको कारोवार खुल्ने कागजात, प्रचलित मूल्य प्रमाणित हुने कागजात, संचालक समितिको निर्णय र यस अघि छुट सुबिधा लिई खरिद गरेको घर जग्गाको विवरण पेश गर्नु पर्नेछ ।छुट सुबिधामा खरिद गरिने घर जग्गा संस्था र संघको कार्यालय, पसल, गोदाम र मेशिनरी जडान एवं प्रमुख उद्देश्य अनुरुपको काम गर्ने प्रयोजनका लागि मात्र हुनेछ । उद्देश्य विपरितको कार्यमा छुट सुबिधामा खरीद गरिएको सम्पत्तिको प्रयोग गरिएको पाइएमा छुट भएको राजस्व सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गर्न सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाइने छ ।

(३) संघीय सहकारी ऐनको दफा ७८ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम सहकारी संस्थाले जग्गा जमिन लगायतका अचल सम्पत्ति खरिद गर्दा आय टिकट दस्तुर वा रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट, सुविधा वा सहुलियत प्राप्त गर्न सम्बन्धित संस्थाले देहायको विवरण सहित रजिष्ट्रार समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछः-

(क) यसरी निवेदन दिनु अघि रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट सुविधा लिई अचल सम्पत्ति खरिद गरेको भए जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा र सम्बन्धित कागजातको प्रतिलिपी,

(ख) साधारणसभाको बैठकबाट घरजग्गा धनीको नामनामेसी, घर जग्गा रहेको ठेगाना, कित्ता नम्बर, क्षेत्रफल र मूल्य समेत खुलाई खरिद सम्बन्धमा भएको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपी,

भूमि व्यवस्था, प्रदेश सरकार कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय प्रदेश नं.-१ विराटनगर, नेपाल

(ग) अचल सम्पत्ति खरिदमा बचत रकम उपयोग नहुने र जगेडा कोष तथा शेयर पूँजीबाट खरिद गर्न पुग्ने लेखापरिक्षकबाट प्रमाणित वित्तीय विवरण,

(घ) अघिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरिक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा थप शेयर पूँजी र जगेडा कोषको रकमबाट खरिद गर्न खोजिएको भए पछिल्लो शेयर पूँजी, जगेडा कोष र बचत रकमको दर्तावाल लेखापरिक्षकले प्रमाणित गरेको वित्तीय विवरण,

(ङ) सहकारी संस्थाको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा कैफियत देखिई सुधारका लागि निर्देशन दिएको भए निर्देशन पालनाको अवस्था खुल्ने कागजात र सुधारको कार्ययोजना ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँच गरी रजिष्ट्रारले छुट सुविधाको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

३९. <u>संस्था संचालन अघि सहकारी सम्बन्धी अभिमुखिकरण तालिम लिनु पर्नेः-</u> (१) संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गर्नु पूर्व संस्था दर्ताका लागि आवेदन गर्ने शेयर सदस्यहरुलाई सहकारी सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम दिई सो को प्रमाण पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको तालिमको व्यवस्था कार्यालय र जिल्ला सहकारी संघहरुले समन्वय गरी कार्यालयले तयार गरेको पाठ्यक्रमका आधारमा संचालन गरिनेछ । अभिमुखिकरण तालिमको खर्च प्रस्तावित संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(३) सहकारी सम्बन्धी कुनै पनि तालिमको लागि स्थानिय तह, सहकारीका संघ वा गैर सरकारी संस्थाहरुले कार्यालयसँग समन्वय गरी स्वीकृत पाठ्यक्रम बमोजिम मात्र तालिम संचालन गर्न गराउन प्रोत्साहन गरिनेछ ।

(४) संस्थाहरुले शिक्षा, सूचना र तालिम कोषको उपयोग गरी नियमित रुपमा सहकारी शिक्षा सम्बन्धी ज्ञान शेयर सदस्यहरुलाई उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(५) वार्षिक ५ करोड भन्दा बढीको वासलात भएका वचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाका संचालक समिति र लेखा समितिका कम्तिमा ५० प्रतिशत पदाधिकारीहरुले संस्था व्यवस्थापन, सहकारी लेखापालन र लेखापरीक्षण सम्बन्धी तालिम लिनु पर्नेछ। संचालक समिति र लेखा समितिको नयाँ निर्वाचन भएको ३ महिना भित्र पालै पालो यस अघि तालिम नलिएका पदाधिकारीहरुलाई उपरोक्त तालिम लिने व्यवस्था संस्थाले मिलाउनु पर्नेछ ।

४०. <u>कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्थाः-</u> (१) तीन जना भन्दा बढी कर्मचारी भर्ना गर्नुपर्ने संस्था/संघले संगठन र व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा साधारण सभाको स्वीकृतिमा कर्मचारी पद, संख्या र संगठनको ढाँचा निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।

सचिव

(२) कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी नियमावली साधारण सभाबाट पारित गराई मात्र लागु गर्न सकिनेछ। कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी नियमावली अनुसार मात्र भर्ना, नियुक्ति, बढुवा, दण्ड, सजाय र पुरस्कृत, सुबिधाहरु र अवकाश आदि सम्बन्धी काम गर्न सकिनेछ । नियमावलीको व्यवस्था नगरी वा नियमावली विपरित गरिएको कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्यलाई विभागले खारेज गर्न सक्नेछ ।

(३) संघ र संस्थामा आवश्यक पर्ने कर्मचारीहरु स्थायी वा करारमा नियुक्ति गर्दा कर्मचारी प्रशासन नियमावलीमा व्यवस्था भएको प्रक्रिया पुऱ्याएर मात्र गर्न सकिनेछ ।

(४) संघ र संस्थाले आवश्यक संख्यामा मात्र कर्मचारी नियुक्ति गर्नु पर्नेछ । प्रचलित कानून बमोजिम नियुक्ति पत्र नदिई कुनै कर्मचारीलाई काममा लगाउन पाईने छैन ।

४१. <u>सम्पत्ति अन्य व्यक्ति वा निकायको नाममा राख्न नहुने:-</u> संस्था/संघको सम्पत्तिहरु आफ्नै नाममा राखु पर्नेछ। सम्पत्तिहरु व्यक्ति वा अन्य कुनै निकायको नाममा राखेको पाइएमा सम्बन्धित पदाधिकारी र निर्णयमा सहभागी पदाधिकारीहरुलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ ।

४२. <u>विज्ञापन मार्फत् सदस्यता बिस्तार गर्नमा प्रतिवन्धः-</u> संस्थाले सार्वजनिक रुपमा उपहार योजना राखी वा आकर्षक विज्ञापन गरी शेयर विक्री, बचत संकलन र ऋण प्रवाह गर्न पाउने छैन । यस मापदण्डको प्रतिकूल हुने गरी विज्ञापन वा सूचना वा दृश्य सामाग्री प्रकाशन वा प्रसारण गरेमा प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही हुनेछ ।

४३. <u>नगद मौज्दातको सुरक्षित व्यवस्थापन गर्नु पर्नेः-</u> (१) बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने प्रत्येक संघ/संस्थाले आफ्नो कार्यालयमा रहने न्यूनतम नगद मौज्दात, मार्गस्थल नगद र कारोवार काउन्टरको विमा गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विमा गरिएको भन्दा बढी रकम कार्यालयमा मौज्दात राख्न पाइने छैन ।

(३) नगद रकम बैंकमा जम्मा नगरी नगदै कारोवार गर्ने र कुनै संचालक वा शेयर सदस्य वा कर्मचारीले प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

४४. <u>बचत तथा ऋणको वित्तिय कारोवार गर्ने संस्थाले गर्न नहुने कामहरुः-</u> बचत तथा ऋणको वित्तिय कारोवार गर्ने संस्थाले ऐन तथा नियमावलीले बन्देज गरेका कामका अतिरिक्त देहायका कामहरु गर्नु गराउनु हुँदैनः-

(क) वासलत वाहिरको कारोवारहरु (जस्तै प्रतितपत्र, जमानत आदि),

(ख) सदस्यहरुलाई अधिविकर्ष **(Overdraft)** कर्जा प्रवाह,

(ग) ब्यापारिक उद्देश्यले घर जग्गाको खरिद विक्रि तथा संचालकहरुको लगानीमा खोलिएको निजी उद्योग व्यवसायमा लगानी,

सचिव

(घ) स्पष्ट नीति अनुसार गरिने लघु कर्जा कार्यक्रम बाहेक विना सुरक्षणमा कर्जा प्रवाह ।

(ङ) सुनचाँदी र शेयर प्रमाणपत्र धितो राखी कर्जा प्रवाह,

(च) चल्ति खाता संचालन गर्ने,

(छ) एकमुष्ट ३ वर्ष भन्दा बढी अवधिको आवधिक निक्षेप स्वीकार गर्ने,

(ज) विदेशी मुद्राको कारोवार वा मुद्रा विनिमय ।

४५. <u>सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण ऐन नियमको कार्यान्वयनः</u>- (१) वित्तिय कारोवार गर्ने सहकारीका संघ संस्थाले प्रचलित सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउन्डरिङ्ग) निवारण ऐन र नियमावलीमा भएका व्यवस्थाहरु अनिवार्य रुपमा पालना गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

(२) वित्तिय कारोवार गर्ने संस्था/संघले आफ्ना प्रत्येक सदस्यको स्पष्ट रुपमा अभिलेख राखु पर्नेछ ।

(३) वित्तिय जानकारी इकाइमा पठाउनु पर्ने विवरण नियमित र निरन्तर रुपमा पठाउने व्यवस्थाका लागि प्रत्येक वित्तिय कारोवार गर्ने सहकारी संस्था र संघले संचालक समितिको निर्णय बमोजिम कार्यान्वयन अधिकृत तोक्नु पर्नेछ ।

(४) यस सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायले गर्ने अनुसन्धान वा माग गरेको विवरणहरु उपलब्ध गराई नियमन गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नु सबै संस्था/संघको कर्तव्य हुनेछ ।

४६. <u>बचाउः</u>-(१) यस अघि मन्त्रालय र कार्यालयबाट जारी गरिएका निर्देशन तथा भए गरेका काम कारबाहीहरु यसै मापदण्ड बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

(२) सहकारी संघ/संस्थाका संचालक समितिले यस मापदण्डमा गरिएको व्यवस्थाहरुको पालनाका लागि मापदण्ड जारी भएपछि साधारण सभामा विनियम संशोधनका लागि प्रस्ताव पेश गरी पारित गराई कार्यान्वयन गराउनु पर्नेछ । साधारण सभाबाट विनियम परिमार्जन नगरेको अवस्थामा विनियममा गरिएको व्यवस्थाहरु यस मापदण्डसँग बाझिएमा मापदण्डका आधारमा विवादको निराकरण गरिनेछ ।

(३) यसअघि मन्त्रालय वा कार्यालयबाट भएको काम कारवाहीका सम्वन्धमा यस मापदण्ड बमोजिम गर्नुपर्ने भनी मापदण्डमा तोकिएका विषयहरु यसै मापदण्ड बमोजिम हुनेछन् ।

सचिव

अनुसूची १ (दफा १६)

सहकारी संघ/संस्थाहरुको नियमित अनुगमन फाराम

क. संस्थाको परिचय

१) सहकारी संस्थाको नामं :-

२) दर्ता नं :- दर्ता मिति :- दर्ता भएको कार्यालय :-

३) ठेगाना :-

४) शेयर पूँजी :- (प्रति शेयर रु :-)

५) कार्यक्षेत्र :-

६) संचालक समितिको सदस्य संख्या :- महिला पुरुष जम्मा

७) कर्मचारी संख्या :- महिला पुरुष जम्मा

८) सदस्य संख्या :-

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-

९) बचतकर्ताहरुको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-

१०) ऋणीहरुको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-

११) प्रयोग गरेको सफ्टवेयर :-

१२)सहकारी व्यवस्थापन सूचना प्रणालमि आवद्ध भए, नभएको

१३) सदस्य सेवा केन्द्र वा अन्य कुनै सम्पर्क कार्यालय भए/नभएको ।भए सख्या उल्लेख गर्ने ....

१४) सम्पर्क व्यक्तिको नाम : पद: मोवाइल नं :

सचिव

कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

७ संस्थाको गतिविधिको सामान्य जानकारी

अनुगमन अवधिसम्म [illegible] वित्तीय विवरण

क. शेयर पूँजी : रु.

ख. कूल बचत : रु.

ग. कूल ऋण लगानी : रु.

घ. चालु आ. व. को हालसम्मको सदस्य उत्पादन बिक्री : रु.

ङ. चालु आ. व. को हालसम्मको सदस्यलाई लाभांश वितरण रु.

चालु आ. व. को हालसम्ममा सदस्यको उत्पादन बिक्री : रु

छ. चालु आ. व. को हालसम्मको कुल आम्दानी : रु.

ज. चालु आ. व. को हालसम्मको कुल खर्च : रु.

ग. निम्न विषयहरूको अनुगमन गर्ने

१. संस्थाले पछिल्लो पटक ४८ [illegible] मनोनित मूल्य र सदस्यको लागतको मापदण्ड निर्धारण गरे नगरेको

२. बचत तथा ऋणको कारोबारको लागि नेपालले P.E.A.R.L.S. मापदण्डको पालना गरे नगरेको

३. ऋण लगानीको सुरक्षित अवस्था र सो बमोजिम जोखिम व्यहोर्ने कोषको व्यवस्था गरे नगरेको

४. नियमित रूपमा लेखापरीक्षण र साधारण सभा भएको वा नभएको

५. नियमित रूपमा वार्षिक प्रतिवेदन कार्यालयमा बुझाएको वा नबुझाएको

६. सञ्चालक समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिको बैठक नियमित रूपमा भएको वा नभएको

७. लेखा सुपरीवेक्षण समितिले नियमित रूपमा संस्थाको आर्थिक कारोबारको सुपरीवेक्षण गरी सञ्चालक समितिलाई सुझाव दिने कार्य गरे नगरेको

८. संस्थाले स्वीकृत कार्यक्षेत्र भन्दा बाहिर कारोबार गरे नगरेको

९. संस्थाले स्वीकृति बिना सेवाकेन्द्रहरू सञ्चालन गरे नगरेको

१०. सञ्चालक समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिको सदस्य समयावधि निर्वाचन गरी नयाँ समितिलाई जिम्मेवारी सुम्पे, नसुम्पेको

सचिव

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश सरकार
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

ग. अनुगमनकर्ताले अनुगमन गर्दा आवश्यक देखेका अन्य विषयहरु भए अनुगमन गरी उल्लेख गर्ने

१

२

३

४

५

घ. नियमित अनुगमनका आधारमा संस्थामा देखिएका कैफियतहरु उल्लेख गर्ने

१

२

३

४

५

अनुगमनकर्ताको दस्तखत :

मितिः

नाम :

पदः

कार्यालय :

अनुसूची ६ (दफा १६)

सहकारी संघ/संस्थाहरुको सघन अनुगमन फाराम

(बचत तथा ऋण मुख्य कारोवार भएका संस्थाहरुको लागि)

क. संस्थाको परिचय

१. सहकारी संस्थाको नाम :-

२. दर्ता नं :- दर्ता मिति :- दर्ता भएको कार्यालय :-

३. ठेगाना :

४. शेयर पूँजी :- (प्रति शेयर रु :-)

५. कार्यक्षेत्र :

६. सञ्चालक समितिको सदस्य संख्या : महिला पुरुष जम्मा

७. कर्मचारी संख्या :- महिला पुरुष जम्मा

८. शेयर सदस्य संख्या :-

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-

९. बचतकर्ताहरुको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-

१०. ऋणीहरुको संख्या

जम्मा :-	पुरुष :-	महिला :-	संस्थागत :-

११. प्रयोग गरेको सफ्टवेयर :-

१२. सहकारी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा आबद्ध भए, नभएको

१३. सदस्य सेवा केन्द्र वा सेवा दिने सम्पर्क कार्यालय भए/नभएको भए संख्या उल्लेख गर्ने .....

१४. सम्पर्क व्यक्तिको नाम : पद मोबाइल नं

सचिव

ग. संस्थाको वित्तीय अवस्थाको अनुगमन (PEARLS)

संस्थाको वित्तीय अनुपात परीक्षण, नाफा नोक्सान हिसाब र वासलात र गत वर्षको सन्तुलन परीक्षण, नाफा नोक्सान हिसाब र वासलात लिई निम्न बमोजिमका मुख्य सूचकहरूको पर्ल्स विश्लेषण (PEARLS Analysis) गर्ने।

सि.नं.	क्षेत्र	सूत्र	मापदण्ड	सम्पादन नतिजा
१	P1	ऋण नोक्सानी व्यवस्था/१२ महिना भन्दा बढी भाखा नाघेको ऋण	१०० %	
२	P2	कुल ऋण नोक्सानी व्यवस्था/१-१२ महिना भन्दा बढी भाखा नाघेको ऋण	३५ %	
३	P6	कुल सम्पत्ति/जम्मा दायित्व र बचत	न्यूनतम १११ %	
४	E1	कुल ऋण लगानी/जम्मा सम्पत्ति	७० देखि ८० %	
५	E5	कुल बचत/जम्मा सम्पत्ति	७० देखि ८० %	
६	E6	बाह्य ऋण /जम्मा सम्पत्ति	बढीमा ५ %	
७	E7	सेयर पूँजी /जम्मा सम्पत्ति	१० देखि २० %	
८	E8	संस्थागत पूँजी /जम्मा सम्पत्ति	कम्तीमा १० %	
९	A1	भाखा नाघेको ऋण /जम्मा ऋण लगानी	बढीमा ५ %	
१०	A2	आम्दानी नगर्ने सम्पत्ति/जम्मा सम्पत्ति	बढीमा ५ %	
११	R5	बचतमा दिएको ब्याज/औसत बचत	वजारदर/मूद्रास्फिति भन्दा बढी	
११	R7	सेयर लाभांश/औसत सेयर	वजारदर/मूद्रास्फिति भन्दा बढी	
१२	R9	जम्मा सञ्चालन खर्च/औसत जम्मा सम्पत्ति	५ प्रतिशत	
१३	R12	खुद आम्दानी/औसत जम्मा सम्पत्ति	E9 अनुसार हुनपर्ने	
१४	L1	(अल्पकालीन लगानी + तरल सम्पत्ति - अल्पकालीन दायित्व)/बचत जम्मा	न्यूनतम १५ %	
१५	S11	सम्पत्तिमा वृद्धि	मुद्रास्फिति भन्दा बढी	

घ. संस्थाको समग्र व्यवस्थापकीय पक्षको अनुगमन (MoLMAC)

घ.१ बचत तथा ऋण परिचालन (Mobilisation of Saving and Credit)

सचिव

१। संस्थाको बर्तमान ऋणका न्युनतम र अधिकतम ब्याजदर :

२। संस्थाको बर्तमान बचतका न्युनतम र अधिकतम ब्याजदर :

३। निम्न कारोवारहरु गरे नगरेको :-

क. [illegible] कर्जा लगानी ख. [illegible] कर्जा लगानी ग. [illegible] शाखा सञ्चालन

घ. ओ.डी.कर्जा लगानी ङ. आफ्नै संस्थाको शेयरको सुरक्षणमा ऋण लगानी

च. घर जग्गा किनबेच

४) संस्थाले ऋणमा ब्याज बाहेक [illegible] व्यवस्थापन/सेवा शुल्क लगायतका अन्य रकमहरु लिने गरेको, नगरेको

५। संस्थाले बचत र ऋणबीचको ब्याजदरको औसत अन्तर (Spread Rate:

६। ऋण तथा लगानीमा प्राप्त ब्याज, नगद प्राप्ति Cash Basis को आधारमा आम्दानी जनाएको

र बचतमा प्रदान गर्ने ब्याज Accrual Basis मा सञ्चालन गरेको छ, छैन ?

७। संस्थाले ऋण लगानी गर्दा [illegible] पूँजी कोषको अनुपातमा व्यक्तिगत ऋण सीमा तोकेको छ, छैन।

८। बचत तथा ऋण नीति तयार गरे, नगरेको

९। [illegible] ऋण [illegible] संस्थाहरूमा ऋण लगानी गरे, नगरेको

१०। तोकिए बमोजिम [illegible] ऋण [illegible] व्यवस्था गरे, नगरेको

११। संस्था तथा [illegible] [illegible]

[illegible]

१२। [illegible] ऋण [illegible] मूल्यांकन [illegible]

१३। ऋण स्वीकृत गर्ने अधिकारी कसलाई दिएको छ ? ऋण स्वीकृति प्रक्रिया [illegible]

१४। संस्थाको बचत तथा ऋणको ब्याजदर सञ्चालक समितिबाट तय गरे, नगरेको

१५। संस्थाका सबै कागजातहरूको विवरणको निजी तथा यान्त्रिक संरक्षण (Back-Up) गर्ने, नगर्नेको

१६। गैर सदस्यहरूसँग बचत तथा ऋणको कारोबार गरेको, नगरेको

१७। संस्थाले प्रदान गर्ने सूचना मागेमा त्यसलाई मूल सूचना पुस्तिका गर्ने, नगर्ने

१८। संस्थाले सदस्यको बचत रकम सदस्य बीच ऋण लगानी संघीय सरकारले तोकेको बाहेक नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको बाणिज्य बैंक, ट्रेजरी बिल, राष्ट्रिय सहकारी बैंकको शेयर खरिद गर्न बाहेक अन्य प्रयोजनमा लगानी भएको, नभएको

१९। सदस्य रोजगार सम्बन्धी व्यवसायिक लगानी भएको, नभएको

२०। संस्थाले आफ्नो पोर्टफोलियोको १५ गुणा भन्दा बढी बचत संकलन गरेको, नगरेको

२१। सदस्यको रुची र आवश्यकता अनुसार बचत तथा ऋणको वर्गीकरण गरी कारोबार भएको, नभएको

२२। सदस्य मैत्री बचत तथा ऋणको कार्यक्रमका लागि सदस्यहरूको सर्वेक्षण तथा ऋण लगानीको अवस्थाको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने व्यवस्था भएको, नभएको

२३। 5 C Analysis(Character, Condition, Capital, Collateral, Capacity to Repay) को विश्लेषण गरी ऋण लगानी गर्ने गरेको छ, छैन

२४। सदस्यहरूलाई नियमित रूपमा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरेको, नगरेको

ग २. कानूनी प्रावधान (सहकारी ऐन, नियम र विनियम) पालनाको अवस्था (Legal Obligations)

१। पछिल्लो साधारण सभा भएको मिति :- कुल सदस्य संख्या :- उपस्थित सदस्य संख्या :-

२। पछिल्लो सञ्चालक र लेखा समिति निर्वाचन मिति :-

३। सञ्चालक समितिको बैठक विनियमले तोकेको अवधिभित्र बस्ने गरे, नगरेको

४। तोकिएको समय सीमाभित्र आर्थिक साधारण सभा सम्पन्न गर्ने गरे, नगरेको

५। तोकिए बमोजिम विवरणहरू सम्बन्धित कार्यालयमा पठाउने गरेको, नगरेको

६। खुद बचत नाफाको कम्तिमा २५ प्रतिशत जगेडा कोषमा जम्मा गरे, नगरेको

७। नाफाको ०.५% प्रवर्दन कोषमा जम्मा गरे, नगरेको

प्रदेश सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

८. शेयर पूँजीको बढीमा १८ प्रतिशत लाभांश वितरण गरे, नगरेको

९. संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष नियमानुसार छुट्टा गरी वितरण गर्ने गरेको, नगरेको

१०. संस्थाले राजनीतिक/धार्मिक/जातिगत व्यक्ति तथा अन्य संस्थाहरूलाई कुनै प्रकारको चन्दा, आर्थिक सहयोग प्रदान गरे, नगरेको

११. एउटै लेखापरीक्षक लगातार ३ पटक भन्दा बढी नियुक्त भएको छ, छैन ?

१२. संस्थाको कुल शेयरपूँजीको २० प्रतिशत भन्दा बढी एउटै व्यक्ति वा परिवारलाई शेयर बिक्री गरेको, नगरेको

१३. विभिन्न कोषहरूमा रकम बाँडफाँड कानून बमोजिम गरेको छ, छैन

१४. संस्थाले जगेडा कोष रकमलाई आफ्नो विनियमको उद्देश्य अनुसार उपयोग गर्ने गरे, नगरेको

१५. संस्थाले ऋण प्रवाह, बचत संकलन र शेयर बिक्रीका लागि विज्ञापन गर्ने गरे, नगरेको

१६. निरीक्षण/सुपरीवेक्षण गर्ने व्यक्ति वा निकायको निर्देशनअनुसार कार्यान्वयन गरे, नगरेको

१७. साधारण सभाको निर्णय बमोजिम गर्ने गरेको, व्यवस्थापन समिति सञ्चालन गर्ने, गरेको

१८. लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनको निर्णय साधारण सभाबाट गर्ने गरे, नगरेको

१९. संस्थाका वर्तमान सञ्चालकहरू अन्य सहकारी संस्था, बैंक तथा वित्तीय संस्थामा संचालक

पदमा रहेर कार्यरत भएको भए सोको विवरण

२०. संस्थाले प्रदेश सरकारको कार्यक्रममा सहभागिता लिएको, नलिएको

२१. संस्थाको नियम अनुसारको मुख्य कार्यालय राखेको नराखेको

२२. आवश्यकता अनुसार विभागगत उपसमितिहरू गठन गरी कार्यविभाजन गरेको नगरेको

ग.३ व्यवस्थापन [Management]

क. नीति तथा योजना [Policy and Planning]

१. संस्थाले दूरदृष्टि (Vision) तथा ध्येय (Mission) सहितको रणनीतिक योजना तयार गरेको, नगरेको

२. बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार पारे, नपारेको

सचिव

३) संस्थाको उद्देश्य अनुसारको व्यवसायिक योजना भए, नभएको

४) कर्मचारी प्रशासन नियमावली भए, नभएको

५) आर्थिक प्रशासन नियमावली भए, नभएको

६) शेयर सदस्य नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको

७) सुशासन तथा स्वनियमन नीति भए, नभएको

८) आन्तरिक तथा बाह्य लेखापरीक्षण नीति भए, नभएको

९) कोष परिचालन तथा तरलता व्यवस्थापन कार्यविधि भए, नभएको

१०) बीमा एवं सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको

११) साधारण सभा एवं अन्य बैठकहरु संचालन नीति भए, नभएको

१२) विप्रेषण संचालन सम्बन्धी कार्यविधि भए, नभएको

१३) महिला, युवा सहित सामग्र सदस्य परिचालन नीति भए, नभएको

१४) अभिलेख व्यवस्थापन नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको

१५) सेवा केन्द्रहरु भएमा सो केन्द्र संचालन गर्ने नीति भए, नभएको

१६) निर्वाचन नीति भएको, नभएको

१७) विनियम, नीति तथा कार्यविधिहरु समयानुकूल अद्यावधिक गर्ने गरेको छ, छैन

ख. कर्मचारी व्यवस्थापन (Employee Management)

१. कर्मचारी भर्ना तथा छनोट प्रक्रिया निष्पक्ष र पारदर्शी भएको, नभएको

२. कर्मचारीहरुलाई नियुक्ति पत्र दिएको, नदिएको

३. कर्मचारीहरुलाई उपलब्ध गराइएको सेवा सुविधा तथा सुरक्षणका हिसाबले कर्मचारी सन्तुष्ट रहेको, नरहेको

४. सदस्य संख्याको अनुपातमा सेवा प्रवाहका लागि कर्मचारीहरुको पर्याप्तता भएको, नभएको । सामान्यतः ३०० सदस्य बराबर १ कर्मचारी:

५. कर्मचारीहरुलाई कार्य विवरण तोकी काम प्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाएको, नबनाएको

सचिव

६. कर्मचारीको काम सम्पादन मूल्याङ्कन आवधिक रूपमा गर्ने गरेको, नगरेको

७. सञ्चालकको व्यवहार कर्मचारी र सदस्य मैत्री भएको, नभएको

८. राम्रो कर्मचारीहरुलाई समान व्यवहार र अवसर, उचित व्यक्तिलाई उचित स्थान, प्रोत्साहन, पुरस्कार र दण्ड सजायको व्यवस्था भएको, नभएको

ग. नगद व्यवस्थापन (Cash Management)

१. नगद रकमको ढुकुटी, काउन्टर तथा नगदको बीमा गरे नगरेको, गरेको भए बीमा रकम र मिति।

२. ढुकुटीमा रहने नगद मौज्दातको सिमा तोक्ने गरि नगद बुकमा राख्ने गरे, नगरेको.

३. ढुकुटीमा रहने नगद मौज्दात सम्बन्धित कर्मचारी र कार्यकारी प्रमुखको संयुक्त जिम्मामा राख्ने गरे, नगरेको

४. ढुकुटीमा रहने नगद मौज्दात रकम कारोबारको लागि प्रयोग गर्दा पूर्वस्वीकृति गरी लिने दिने गरे, नगरेको

५. ढुकुटीमा रहने नगद मौज्दात मा.स. लगायत अन्य निजी कामको प्रयोग गर्ने गरे, नगरेको

६. ढुकुटीमा रहने नगद मौज्दातको समय समयमा भौतिक परीक्षण गर्ने गरे, नगरेको

७. ढुकुटीको मूल तथा सहायक साँचो नगद जिम्मेवारी व्यक्तिबाट अलग रहने गरे, नगरेको

घ. सदस्य व्यवस्थापन [Member Management]

१. सदस्यहरुलाई व्यक्तिगत, साधारण र संस्थागत रूपमा वर्गीकरण गरे, नगरेको

२. सदस्यताको लागि सहज प्रक्रिया, अंकित शेयर र प्रवेश शुल्क र अन्य शुल्क न्यूनतम राखी सबैलाई खुला र सहज सदस्यता प्रक्रिया अपनाइएको छ, छैन

३. सञ्चालक समिति तथा अन्य सदस्यहरुको लागि सहकारी सम्बन्धी आधारभूत तालिम सञ्चालन गरेको, नगरेको

४. साधारण सभा, कार्यक्रमहरु, व्यवसायिक तालिम, अभियान, बजारीकरण तथा अन्य क्रियाकलापमा सदस्यहरुको सक्रिय र जिम्मेवारीपूर्ण सहभागिता भएको, नभएको

५. सदस्यहरुलाई सीपमूलक तालिमहरु नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने गरेको, नगरेको

सचिव

५। सदस्यहरूको वस्तुगत (Product based) र बस्तीगत (Hamlet based) समूहहरु बनाई [illegible] व्यावसायिक [illegible] र नियमित [illegible] बसेको, नबसेको

६। सदस्यको लागि स्वास्थ्य उपचार, [illegible] बीमा, [illegible] तथा [illegible] शिक्षा [illegible] आपतकालीन सहयोग [illegible] सेवा र सुविधाहरू कार्यक्रम सञ्चालन गरेको नगरेको

७। सदस्यहरूलाई नियमित [illegible] गर्ने [illegible] गरेको, नगरेको

८। सदस्यहरूको सहभागिता, अनुगमन र [illegible] सहयोग [illegible] क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरेको नगरेको

९। संस्थाले कार्यालय [illegible] उपयुक्त स्थानमा भएको, नभएको

१०। सञ्चालक समिति र लेखा समितिको निर्वाचनमा [illegible] सदस्यको [illegible] र समान [illegible] सहभागिता [illegible] भएको, नभएको

ग ४ जवाफदेहिता र पारदर्शिता (Accountability and Transperancy)

१। साधारण सभा सम्पन्न भएको [illegible] दिन भित्र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, [illegible] साधारण सभाका निर्णयको प्रतिलिपि, सदस्यहरूको [illegible] विवरण सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको

२। सञ्चालक र लेखा समितिका सदस्यका [illegible] बसोबास गरेको प्रमाण, [illegible] सम्बन्धित [illegible] ऋण [illegible] पेश गरे नगरेको

३। सञ्चालक समिति निर्वाचित भएको मितिले ३० दिनभित्र सञ्चालकहरूको फोटो र [illegible] विवरण सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको

४। सञ्चालक समिति, लेखा समिति, र ऋण उप समिति सदस्यहरूले संस्थाबाट लिएको ऋणको विवरण चौमासिक रूपमा सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको

५। सदस्यहरूको [illegible] सहित अन्य [illegible] :-

६। संस्थाको आन्तरिक [illegible] :

७। ऋण [illegible] ब्याजदर परिवर्तन [illegible] सूचना सदस्यहरूलाई दिने गरेको, नगरेको

८। सञ्चालक र लेखा समिति पदाधिकारीहरूको सहकारी [illegible] प्रशिक्षण प्राप्त गर्ने गरेको, नगरेको

९। संस्थाको साईनबोर्ड मापदण्डले तोके बमोजिमको रहे, नरहेको

सचिव

प्रदेश सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

१०। सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी कानुन बमोजिमको विवरण सम्बन्धित निकायमा नियमित रूपमा पठाउने गरे, नगरेको

११। व्यवस्थापन समितिले (कम्प्लायन्स अफिसर) को नियुक्ती गरे, नगरेको

१२। सदस्यहरूलाई सूचना दिन तथा गुनासो सुनुवाई गर्नका लागि सदस्य कक्षामा, सूचना पाटी उजुरी तथा गुनासो पेटिका, वित्तीय सूचना पाटी, इलेक्ट्रोनिक बोर्ड लगायतको व्यवस्था भएको, नभएको

१३। इजाजत प्रतिवेदनहरू, वासलात, संस्थाको विनियम, नीति तथा निर्णयहरूको जानकारी सदस्यहरू तथा सरोकारवालाहरूले सहज रूपमा जानकारी पाउने व्यवस्था गरेको छ, छैन

१४। सदस्य, सञ्चालक तथा कर्मचारीहरूले संस्थाको नीति, नियम र आचार संहिताको पालना गरेको नगरेको

१५। सञ्चालक समितिमा सबै वर्गको प्रतिनिधित्व सामेल, सहभागिता, निर्णय प्रक्रियामा सहभागी निर्णय प्रति समानता र संस्थाका हरेक गतिविधिमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने गरेको, नगरेको

१६। सञ्चालक समितिको गठन समावेशी पद्धतिबाट भएको, नभएको

१७। लेखा सुपरिवेक्षण समितिले त्रैमासिक रूपमा निरीक्षण तथा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी पृष्ठपोषण लिने गरेको, नगरेको

ग ५. सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वय (Coordination with Stakeholders)

१. जिल्ला र प्रदेशस्तरका विषयगत संस्थाहरू, संघ र सहकारी संघ तथा विषयगत केन्द्रीय सहकारी संघ तथा सहकारी बैंकको सदस्यता लिएको, नलिएको

२. स्थानीय तहसंग समन्वय गरी सदस्य शिक्षा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको, नगरेको

३. प्रदेश सरकार एवं संघ सरकारका मन्त्रालय तथा कार्यालयहरूसंग समन्वय गरी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको, नगरेको

४. गैर सरकारी संस्थाहरूसंग समन्वय गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरेको, नगरेको

५. अन्तर सहकारी कारोबार गरेको, नगरेको

६. खाद्यान्न तथा सुरक्षा सम्बन्धी निकायहरूसंग समन्वय गरी काम गरेको, नगरेको

७. सदस्यलाई उत्पादन सामाग्री आपूर्ति तथा बजारीकरणका लागि सम्बन्धित पक्षसंग समन्वय गरी कार्य गरेको, नगरेको

सचिव

८ स्थानीय नागरिकहरूसँग नियमित अन्तर्क्रिया गर्ने, सदस्य जिल्लाका लागि पहल गरेको, नगरेको

९। सदस्यको स्वास्थ्य, उद्योग तथा जीवनयापनका अन्य क्रियाकलापहरूमा सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी सदस्य हितमा काम गरेको, नगरेको

१०। आवश्यकता अनुसार अन्य विभिन्न सहकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने गरेको नगरेको

घ. सदस्य केन्द्रियताको गणना

घ १. संस्थापकीय सरोकार

$$\frac{\text{आन्तरिक पूँजी (शेयर पूँजी + जगेडाकोष + क्षतिपूर्ति कोष)}}{\text{कुल पूँजी (आन्तरिक पूँजी + बचत – ऋण लिएको)}} \times १००$$

घ २. संचालकीय सक्रियता

$$\frac{\text{सदस्यहरूको (साधारण सभा + विशेष साधारण सभा तथा विस्तारित सभा) को बैठकहरूमा उपस्थिति}}{\text{औषत सदस्य संख्या x ६}} \times १००$$

घ ३. संरक्षकीय सम्बन्ध

$$\frac{\text{वर्षमा कारोबार एक पटक भन्दा बढी लिएका जम्मा सदस्यहरू}}{\text{वर्षको औषत सदस्य संख्या}} \times १००$$

सदस्य केन्द्रियता सूचकाँक

$$= \frac{\text{संस्थापकीय सरोकारको सूचकाँक + संचालकीय सक्रियताको सूचकाँक + संरक्षकीय सम्बन्धको सूचकाँक}}{३}$$

सूचकाँक स्तरीकरण

< ३० % - अनिश्चित

३० -४९ % - साधारण

५०-७४ % - उत्तम

≥ ७५ % - अत्युत्तम

प्रदेश सरकार, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, प्रदेश नं.-१, विराटनगर, नेपाल

संघ/संस्थाको आधिकारिक व्यक्तिको हस्ताक्षर/संस्थाको छाप

नाम: पदः मोवाइल नं:

अनुगमन टोली

नाम:	पद	कार्यालय:	हस्ताक्षर:
१.			
२.			
३.			

मिति:

सचिव

प्रदेश सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

अनुसूची ३ (दफा १६)

सहकारी/संघ संस्थाहरुको निरिक्षण अनुगमन फाराम

(बचत तथा ऋण बाहेक मुख्य कारोबार भएका संस्थाहरुको लागि)

क. संस्थाको परिचय

१. सहकारी संस्थाको नाम :-

२. दर्ता नं :- दर्ता मिति :- दर्ता भएको कार्यालय :-

३. ठेगाना :-

४. शेयर पूँजी :- (प्रति शेयर रु :)

५. कार्यक्षेत्र :-

६) संचालक समितिको सदस्य संख्या :- महिला पुरुष जम्मा

७) कर्मचारी संख्या :- महिला पुरुष जम्मा

८. जम्मा सदस्य संख्या :-

९. प्रति सदस्य मासिक निर्धारित बचत रकम रु

१०. हाल सम्मको जम्मा बचत रकम रु

११. ऋणी सदस्य संख्या :

१२. जम्मा ऋण लगानी रकम रु

१३. मुख्य कारोबार :

(ख) व्यवसायिक कारोबार

ख १. सदस्य उत्पादन (कृषि, दुग्ध, च्याउ, मह, चिया, जडिबुटी, सुपारी अन्य) सम्बन्धी कारोबार

१ .सदस्य उत्पादन खरिद (आ. व.....................)

सि.नं.	उत्पादनको नाम	परिमाण	रकम रु.	कैफियत
१				
२				

सचिव

३				
४				
५				

२. कृषकहरूलाई उत्पादन सामग्री (मल, बीउ, औषधी, दाना आदि) बिक्री (रु. ....)

सि.नं.	सामग्रीको नाम	परिमाण	रकम रु.	कैफियत
1				
२				
३				
४				
५				

३. कृषकहरूलाई उपभोग्य सामग्री बिक्री सम्बन्धी कारोबार (रु. ....)

सि.नं.	सामग्रीको नाम	परिमाण	रकम रु.	कैफियत
१				
२				
३				
४				
५				

ख २. व्यवसायिक कारोबारमा लगानी
क. स्व. लगानी रु.
ख. अनुदान लिएको रु.
ग. ऋण लिएको रु.

ख ३. ऋण तथा अनुदान प्रदान गर्ने संस्था
क
ख
ग
घ.
ङ

सचिव

(ग) व्यवस्थापकीय अवस्थाको अनुगमन सूचक

ग १. कानूनी दायित्व (सहकारी ऐन, नियम र विनियम) पालनाको अवस्था (Legal Obligations)

१. पछिल्लो साधारण सभा भएको मिति :- कुल सदस्य संख्या :- उपस्थित सदस्य संख्या :-

२. पछिल्लो सञ्चालक र लेखा समिति निर्वाचन मिति :-

३. सञ्चालक समितिको बैठक [illegible] गरे, नगरेको

४. तोकिएको समय सीमा भित्र वार्षिक [illegible] सभा समक्ष [illegible] गर्ने गरे, नगरेको

५. तोकिएका वार्षिक विवरणहरू सम्बन्धित कार्यालयमा पठाउने गरेको, नगरेको

६. खुद बचत/नाफाको कम्तिमा २५ प्रतिशत जगेडा कोषमा जम्मा गरे, नगरेको

७. नाफाको ०.५% सहकारी कोषमा जम्मा गरे, नगरेको

८. शेयर पूँजीको बढीमा १८ प्रतिशत लाभांश वितरण गरे, नगरेको

९. संस्थागत पूँजी फिर्ता कोष नियमानुसार [illegible] वितरण गर्ने गरेको, नगरेको

१०. संस्थाले राजनैतिक/धार्मिक/जातीय व्यक्ति तथा त्यस्ता संस्थाहरूलाई कुनै प्रकारको चन्दा, आर्थिक सहयोग प्रदान गरे, नगरेको

११. एउटै लेखापरीक्षक लगातार ३ पटक भन्दा बढी नियुक्त भएको छ, छैन ?

१२. संस्थाको कुल शेयरपूँजीको २० प्रतिशत भन्दा बढी एउटै व्यक्ति वा निकायलाई शेयर बिक्री गरेको, नगरेको

१३. विनियम संशोधन: [illegible] कानून बमोजिम भएको छ, छैन

१४. संस्थाले जगेडा कोष [illegible] उद्देश्य अनुसार उपयोग गर्ने गरे, नगरेको

१५. संस्थाले ऋण [illegible] बचत संकलन र शेयर बिक्रीका लागि विज्ञापन गर्ने गरे, नगरेको

१६. गैरसदस्य/कार्यक्षेत्र बाहिरका [illegible] कारोबार गरे, नगरेको

१७. शेयर सदस्यताको निर्णय [illegible] गर्ने गरेको, [illegible] सञ्चालन गर्ने, गरेको

१८. लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनको निर्णय साधारण सभाबाट गर्ने गरे, नगरेको

१९) संस्थाको [illegible] संस्थाको [illegible] रहेको, नरहेको

सचिव

२०। संस्थाको विषय अनुसारको मुख्य कारोबार गरेको, नगरेको

२१। आवश्यकता अनुसार विषयगत उपसमितिहरु गठन गरी कार्य विभाजन गरेको नगरेको

ग ३. व्यवस्थापन (Management)

क. नीति तथा योजना (Policy and Planning)

१. संस्थाले दूरदृष्टि (Vision) तथा ध्येय (Mission) सहितको रणनीतिक योजना तयार गरेको, नगरेको

२. वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरे, नगरेको

३। संस्थाको उद्देश्य अनुसारको व्यवसायिक योजना भए, नभएको

४। कर्मचारी प्रशासन नियमावली भए, नभएको

५. आर्थिक प्रशासन नियमावली भए, नभएको

६। शेयर सदस्य नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको

७। ऋण लगानी तथा व्यवस्थापन नीति भए, नभएको

८। आन्तरिक तथा बाह्य लेखापरीक्षण नीति भए, नभएको

९। कोष परिचालन तथा तरलता व्यवस्थापन कार्यविधि भए, नभएको

१०. सूचना एवं प्राविधिक सुरक्षा सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको

११. साधारण सभा एवं अन्य बैठकहरु सञ्चालन नीति भए, नभएको

१२। महिला, युवा सहित समावेशी सदस्य सम्बन्धी नीति भए, नभएको

१३। जोखिम व्यवस्थापन नीति तथा कार्यविधि भए, नभएको

१४। निर्वाचन नीति भएको, नभएको

१५। विनियम, नीति तथा कार्यविधिहरु समयानुकूल अद्यावधिक गर्ने गरेको छ, छैन

ख. कर्मचारी व्यवस्थापन (Employee Management)

१. कर्मचारी भर्ना तथा छनौट प्रक्रिया नियमित र पारदर्शी भएको, नभएको

२. कर्मचारीहरुलाई नियुक्ति पत्र दिएको, नदिएको

सचिव

३. कर्मचारीहरुलाई उपलब्ध गराइएको सेवा सुविधा तथा सुरक्षणका हिसावले कर्मचारी सन्तुष्ट रहेको, नरहेको

४. सदस्य सेवाको गुणस्तरमा सेवा प्रवाहका लागि कर्मचारीहरुको व्यवस्थापन भएको, नभएको र [illegible] कर्मचारी।

५. कर्मचारीहरुलाई कार्यविवरण दिएको काम प्रति जिम्मेवार र जवाफदेही बनाएको, नबनाएको

६. कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्यांकन आवधिक रुपमा गर्ने गरेको, नगरेको

७. कार्यालयको वातावरण कर्मचारी र सदस्य मैत्री भएको, नभएको

८. सबै कर्मचारीहरुलाई समान व्यवहार र अवसर, [illegible] व्यक्तिलाई [illegible], [illegible] भएको, नभएको

ग. नगद व्यवस्थापन (Cash Management)

१. नगद रकमको [illegible] तथा [illegible] सीमा [illegible], सीमा रकम र [illegible]

२. नगद मौज्दातको विवरण बुझ्ने गरी [illegible] गर्ने गरे, नगरेको.

३. नगद मौज्दात [illegible] कर्मचारी र [illegible] सुरक्षित गरी राख्ने गरे, नगरेको

४. नगद मौज्दात रकम [illegible] गरी [illegible] गर्ने गरे, नगरेको

५. नगद रकम समयमा नै बैंक जम्मा गर्ने गरेको, नगरेको

घ. सदस्य व्यवस्थापन (Member Management)

१. सदस्यहरुलाई [illegible] र [illegible] गरे, नगरेको

२. सदस्यताका लागि [illegible]

३. [illegible] सञ्चालन गरेको, नगरेको

४. साधारण सभा, कार्यक्रमहरु, [illegible] तालिम, [illegible] तथा अन्य कारोबारमा सदस्यहरुको [illegible] र जिम्मेवारीपूर्ण सहभागिता भएको, नभएको

५. सदस्यहरुलाई सीपमुलक तालिमहरु नियमित रुपमा संचालन गर्ने गरेको, नगरेको

सचिव

४. सदस्यहरूको वस्तुगत (Product based) र बस्तीगत (Hamlet based) समूहगत बनाई व्यवसायिक लगानी र विकास गतिविधिमा सहभागी गराएको, नगराएको

६. सदस्यको लागि स्वास्थ्य उपचार कोष, बीमा, गुन्द्री तथा ... शिक्षा ... आकस्मिक सहयोग जस्ता कल्याणकारी सेवा र सुविधाका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरेको, नगरेको

७. सदस्यहरूमा नियमित बचत गर्ने बानीको विकास गरेको, नगरेको

८. सदस्यहरूको उत्पादन प्रवर्द्धन र बजारीकरणमा सहयोग पुग्ने क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरेको नगरेको

९. संस्थाको कार्यालय सदस्यहरूलाई पहुँच पुग्ने स्थानमा भएको, नभएको

१०. सञ्चालक समिति र लेखा समितिको निर्वाचनमा इच्छुक सदस्यले सहज र समान रुपमा सहभागी हुने व्यवस्था भएको, नभएको

ग ३. जवाफदेहिता र पारदर्शिता (Accountability and Transparency)

१) साधारण सभा सम्पन्न भएको ३० दिन भित्र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, सभाबाट पारित भएको

साधारण सभाको निर्णयको प्रतिलिपि, सदस्यहरूको अद्यावधिक विवरण सम्बन्धित कार्यालयमा पेश

गरे नगरेको

२) सञ्चालक र लेखा समिति सदस्यका उम्मेदवारहरूले मनोनयनका साथमा शेयर प्रमाणपत्रको

प्रतिलिपि, कार्यक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गरेको प्रमाण, संस्थासँग कुनै सम्झौता नगरेको प्रमाण, ऋण

कालोसूचीमा नपरेको स्व घोषणा आदि कागजात पेश गरे, नगरेको

३) सञ्चालक समिति निर्वाचित भएको मितिले ३० दिनभित्र सञ्चालकहरूको फोटो र नाम, पद सहितको

र प्रति विवरण सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको

४) सञ्चालक समिति, लेखा समिति, र ऋण उप समिति सदस्यहरूले संस्थाबाट लिएको ऋणको विवरण

चौमासिक रुपमा सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गरे, नगरेको

५. सञ्चालकहरूले संस्थाबाट प्राप्त गरेको भत्ता तथा अन्य सुविधाहरु :-

६) पछिल्लो आन्तरिक र बाह्य लेखापरीक्षकहरुका मुख्य कैफियतहरु :-

सचिव

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

७. संस्थाको कर्मचारीको मापदण्डले तोके बमोजिमको भए, नभएको

८. सदस्यहरूलाई सूचना दिन तथा गुनासो सुनुवाई गर्नका लागि सहज रूपमा सूचना पाटी, उजुरी तथा गुनासो पेटिका, वित्तीय सूचना पाटी, इलेक्ट्रोनिक बोर्ड लगायतको व्यवस्था भएको, नभएको

९. प्रचलित ऐननियमहरू, आदेश, संस्थाको विनियम, नीति तथा निर्णयहरूको जानकारी सदस्यहरू तथा सरोकारवालाहरूलाई सहज रूपमा जानकारी प्रदान व्यवस्था गरेको छ, छैन

१०. सदस्य, संचालक तथा कर्मचारीहरूले संस्थाको नीति, नियम र आचारसंहिताको पालना गरेको नगरेको

११. संचालक समितिका सबै पदाधिकारीहरू सक्रिय, उत्तरदायी निर्णय प्रक्रियामा सहभागी, विषय प्रति योग्य र संस्थाका हरेक गतिविधिमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने गरेको, नगरेको

१२. संचालक समितिको बजेट सम्बन्धी कार्यविधि भएको, नभएको

१३. लेखा सुपरिवेक्षण समितिले चौमासिक रूपमा प्रतिवेदन तथा वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सञ्चालक समितिलाई दिने गरेको, नगरेको

ग (६) सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय (Coordination with Stakeholders)

१. जिल्ला र प्रदेश स्तरका विषयगत सहकारी संघ र सहकारी संघ तथा विशिष्टीकृत केन्द्रीय सहकारी संघ तथा सहकारी बैंकको सदस्य भएको, नभएको

२. स्थानीय तहसँग समन्वय गरी सदस्य हितका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको, नगरेको

३. प्रदेशस्तर एवं संघ स्तरका मन्त्रालय तथा कार्यालयहरूसँग समन्वय गरी कार्यक्रमहरू संचालन गरेको, नगरेको

४. अन्य सहकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरेको, नगरेको

५. अन्तर सहकारी कारोबार गरेको, नगरेको

६. प्रशासनिक तथा सुरक्षा सम्वन्धी निकायहरुसंग समन्वय गरी काम गरेको, नगरेको

सचिव

७. सदस्यलाई उत्पादन सामग्री आपूर्ति तथा बजारीकरणका लागि सम्बन्धित पक्षसंग समन्वय गरी कार्य गर्ने नगरेको

८. स्थानीय नागरिकहरूसंग नियमित अन्तर्क्रिया गरी सहयोग लिनका लागि पहल गरेको, नगरेको

९. सदस्यको स्वास्थ्य, सुरक्षा तथा जीवन यापनका अन्य क्रियाकलापहरूमा सम्बन्धित निकायहरूसंग समन्वय गरी सचेतना विस्तार कार्य गरेको, नगरेको

१०. आवश्यकता अनुसार अन्य विभिन्न संगठनहरूसंग समन्वय गर्ने गरेको नगरेको

(घ) सदस्य केन्द्रियताको मापन: संस्थागत व्यवहार र संचालकीय सक्रियता अनुसूची २ बमोजिम मा गणना हुने गरी संस्थागत सम्बन्धको मापन निम्न अनुसार गरिने

घ १. उत्पादक सहकारी संस्था

$$\frac{\text{सदस्यहरूबाट वार्षिक उत्पादन खरीद}}{\text{संस्थाको जम्मा वार्षिक उत्पादन खरीद}} \times १००$$

घ २. उपभोक्ता सहकारी संस्था

$$\frac{\text{सदस्यहरूलाई वार्षिक बिक्रि}}{\text{संस्थाको जम्मा वार्षिक बिक्रि}} \times १००$$

घ ३. वित्तीय कारोबारको मूल्यांकन

$$\frac{\text{वर्षमा कम्तिमा एक पटक ऋण लिएका जम्मा सदस्यहरू}}{\text{वर्षको औसत सदस्य संख्या}} \times १००$$

प्रदेश सरकार
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

सदस्य केन्द्रियता सूचकाँक

= संस्थापकीय सरोकारको सूचकाँक + संचालकीय सक्रियताको सूचकाँक+संरक्षकीय सम्बन्धको सूचकाँक
―――――――――――――――
३

सूचकाँकको वर्गीकरण

< ३० % -	अनिश्चित
३० – ४९ % -	साधारण
५० – ७४ % -	उत्तम
≥ ७५ % -	अत्युत्तम

घ ४. बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था

वित्तिय कारोबारको उपयोग सूचकाँक + उत्पादन कारोबारको सूचकाँक + कारोबारको सूचकाँक
―――――――――――――――
३

सदस्य केन्द्रियता सूचकाँक

= संस्थापकीय सरोकारको सूचकाँक + संचालकीय सक्रियताको सूचकाँक+संरक्षकीय सम्बन्धको सूचकाँक
―――――――――――――――
३

सूचकाँकको वर्गीकरण

< ३० % -	अनिश्चित
३० – ४९ % -	साधारण
५० – ७४ % -	उत्तम
≥ ७५ % -	अत्युत्तम

सचिव

प्रदेश सरकार
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

संघ/संस्थाको आधिकारिक व्यक्तिको हस्ताक्षर/संस्थाको छाप

नाम :पद : मोबाइल नं:

अनुगमन टोली

नाम	पद	कार्यालय	हस्ताक्षर
१.			
२.			
३.			

मिति:

सचिव

अनुसूची ४ (दफा १६)

............................सहकारी संस्था लि,..........

अनुगमनबाट प्राप्त निर्देशनहरूको कार्यान्वयन कार्ययोजना

सि.नं.	निर्देशन बुँदा	निर्देशन कार्यान्वयन गरिने मिति					
		...	...	...	...	...	...

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, प्रदेश सरकार, प्रदेश नं.-१ विराटनगर, नेपाल

अनुसूची - ५

लेखा परीक्षकले लेखा परीक्षण गर्दा तयार पार्नु पर्ने लङफर्म प्रतिवेदन

(नियम ३१ संग सम्बन्धित)

१. संस्थाको नाम ठेगानाः-

२. कार्यक्षेत्रः-

३. कूल सदस्य संख्याः-

(३.१) महिलाको संख्याः-

(३.२) पुरुषको संख्याः-

४. कर्मचारीको संख्याः-

५. कुल चुक्ता शेयर पुँजी रु.

६. कूल बचत संकलन रु.

गत आ.व. को बाँकीः-

यस आ.व. मा संकलनः-

यस आ.व.मा फिर्ताः-

फिर्ता गर्न बाँकीः

७. कुल ऋण लगानी रु.

गत आ.व.मा लगानीमा रहेको रकमः-

चालु आ.व. को लगानीः-

चालु आ.व. को असुलीः

गत आ.व. लगानीमा रहेको रकमः-

८. ऋण लगानीका प्रमुख ५ क्षेत्रहरू र रकमः-

लगानीको क्षेत्र	रकम	ब्याज दर
....	रु.	
....	रु.	
....	रु.	
....	रु.	

जम्मा रु. ....

९. लिने दिने ब्याज दर बीचको औसत अन्तर (%)-

१०. नगद तथा ऋण नीति वा निर्देशिका भएको नभएकोः-

११. लेखा समिति प्रभावकारी भए नभएको

उत्तराधिकारी भए नाबालक सन्तानको कारोबार गरेको छ वा छैन -

१२. सञ्चालक, लेखा समिति र प्रमुख व्यवस्थापकहरूमा नाता पर्ने भित्रका व्यक्तिहरू नियुक्त भएको -

१३. यस संस्थामा कुनै सेवा शुल्क लिने गरेको भए सोको:

लिएको भए सो उल्लेख गर्ने:-

१४. सञ्चालक, लेखा समिति र प्रमुख व्यवस्थापकले लिएको पारिश्रमिक, भत्ता र अन्य सुविधाहरू खुलाउने:

१५. संस्थाले बाहिरका व्यक्ति तथा निकायहरू संग ऋण तथा लगानीको कारोबार गरे नगरेको:-

संस्था भए कार्यरत व्यक्तिहरू:- व्यक्तिहरूको संख्या:- निकायहरुको संख्याः

ऋण रकम:- लगानी रकमः-

१६. नियमानुसार शेयर पूँजीको २०% भन्दा बढी हुने गरी अन्य कुनै शीर्षकबाट शेयरधनीहरूलाई रकम बाँडेको/नबाँडेको, बाँडेको भए कुन शीर्षकमा कति खर्च गरेको छ..........................

१७. ऋण वा शेयर बापत लगानी गरिएको निकायमा सञ्चालकहरूको संलग्नताको अवस्था:-

१८. अन्य उल्लेखनीय -

(१)..................

(२) ....

१९. सञ्चालकहरू अन्य वित्तीय वा व्यावसायिक निकायको सञ्चालक पदमा रहेको भए सो निकायको नाम र पद -

२०. सञ्चालक, लेखा समिति सदस्य र उपसमितिका सदस्यहरू यस्तै समान प्रकृति कारोबार गर्ने संस्थामा पदाधिकारी वा कर्मचारी रहे नरहेको -

(क) सञ्चालक रहेको..................

(ख) लेखा समितिमा रहेको..........

(ग) उप समितिमा रहेको..................

२१. कर्मचारीहरू निजी निकाय वा सरकारी निकाय वा अन्य निकायको कर्मचारी रहे नरहेको र [illegible] नियमित स्वीकृति लिए नलिएको -

रहेको संस्थाको नामः-

नरहेको:-

स्वीकृति लिएको .... नलिएको ....

सचिव

२२. कुनैपनि महिनाको मासिक औसत नगद रकम:

साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फागुन	चैत	बैशाख	जेठ	असार

२३. बिगतको रकम रु .... मात्र अक्षरेपी ......

२४. संस्थाले सहकारी सिद्धान्त पालना गर्ने गरेको .... मापदण्ड, २०७३ बमोजिम पुष्टिकरण गरेको/नगरेको ।

गरेको भए मुख्यमुख्य बुँदाहरु उल्लेख गर्ने:

(१) ....

(२) ....

(३) ....

२५. लेखा परीक्षण फर्म र त्यसका साझेदारहरुले आफू स्वतन्त्र रहेको साथै लेखापरीक्षणको सिलसिलामा अपनाइएको मापदण्ड, लेखापरीक्षण शैली, लेखापरीक्षण प्रक्रिया र तरीकाको बारेमा संक्षेपमा उल्लेख नमूना छनौट प्रक्रिया तथा नमूना आकार सम्बन्धमा उल्लेख गर्नु होस् -

२६. लेखा परीक्षकले संस्थाको credit appraisal तथा ऋण अनुगमन तथा ऋण असुली प्रणाली सम्बन्धी आफ्नो राय-

२७. लेखा परीक्षकले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारीताको सम्बन्धमा खास गरी व्यवस्थापन, नगद तथा स्थिर संपत्ती उपर नियन्त्रणको पर्याप्तता आदि का सम्बन्धमा आफ्नो राय.

अनुसूची - ६

(दफा २२ संग सम्बन्धित)

उजुरी निवेदन पत्रको ढाँचा

मितिः.............................

श्रीमान् रजिष्ट्रारज्यू
प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रार कार्यालय
१ नं प्रदेश इटहरी, सुनसरी ।

विषयः- उजुरी सम्बन्धमा ।

१. विषयको संक्षिप्त व्यहोराः (उजुरीसँग सम्बन्धित सहकारी संस्थाको नाम, ठेगाना वा व्यक्तिको नामथर, ठेगाना लेनदेन भएको रकम, किसिम र अवधि, कुनै मिति र सर्तहरूका बारेमा खुलाउने।

२. विवाद/उजुरीलाई पुष्टि गर्ने कागजात/प्रमाणहरू लगायतः (प्रकरण नं ४ मा उल्लेख गरिएका प्रमाणहरू लगायत/अधिकारीहरूका सूची भए सिलसिलेवार रूपमा उल्लेख गर्ने)

३. हनन भएको अधिकार, क्षतिको विवरण र माग गरिएको उपचारः- (के कति कारणले तपाईंको अधिकार हनन भयो, सो बाट भएको क्षतिको विवरण, माग गरिएको उपचार खुलाउने।

४. संलग्न प्रमाण/कागजातको प्रतिलिपिः आवश्यकताको दफा (४) को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित प्रमाणहरू क्रमैसँग उल्लेख गर्ने

(क)..

(ख)..

(ग)..

(घ) अन्य

निवेदक

उजुरीकर्ताको नाम/संस्थाको नामथर..............................

ठेगानाः.......................

सम्पर्क नं.............................

सचिव

प्रदेश सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

अनुसूची ७

(दफा ३२ संग सम्बन्धित)

(बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरुले महिना मुकाम भएको ७ (सात) दिन भित्र अनिवार्य रुपमा भरी कार्यालयमा पेश गर्नु पर्ने मासिक विवरण)

श्री प्रदेश सहकारी रजिष्ट्रार कार्यालय,
इटहरी, सुनसरी।

२०७.....साल .... महिनाको कारोबारको विवरण संलग्न गरेको व्यहोरा पेश गरेको छु ।

....

कार्यकारी प्रमुख/अध्यक्षको नाम दस्तखत

सहकारी संस्थाको नामः-

ठेगानाः-

सम्पर्क नं.- ६ मासिक

क्र.सं.	विवरण	संख्या	गत महिना सम्म	यस महिना	जम्मा
१	शेयर पूँजी				
२	जगेडा कोष				
३	अन्य कोषहरु				
४	कुल बचत रकम				
	४.१ गत आ.व.को बचत बाँकी				
	४.२ बचत संकलन				
	४.३ बचत फिर्ता				
	४.४ [illegible]				
५	लिएको ऋण				
	५.१ लिएको ऋण				
	५.२ तिरेको ऋण				
	५.३ तिर्न बाँकी ऋण				
६	दायित्व हिसाब				
७	अन्य दायित्व				
	जम्मा दायित्व				

सचिव

प्रदेश नं.-१ विराटनगर, नेपाल

१	नगद मौज्दात				
२	बैंक मौज्दात				
३	लगानीः				
	३.१ [illegible]				
	३.२ शेयर लगानी				
	३.३ व्यापारिक लगानी				
४	सदस्यहरूलाई गएको कर्जा/ऋण				
	४.१ साल ... को लगानीमा रहेको				
	४.१.१ भाखा ननाघेको				
	४.१.२ एक वर्षसम्म भाखा नाघेको				
	४.१.३ एक वर्ष भन्दा बढी भाखा नाघेको				
	४.२ यस वर्ष ऋण लगानी				
	४.३ ऋण असुली				
	४.४ असुल गर्न बाँकी ऋण				
	४.४.१ भाखा ननाघेको				
	४.४.२ एक वर्षसम्म भाखा नाघेको				
	४.४.३ एक वर्षभन्दा बढी भाखा नाघेको				
५	असुल गर्न बाँकी ब्याज				
६	स्थिर सम्पत्ति				
	६.१ घरजग्गा				
	६.२ फर्निचर				
	६.३ सवारी				
	६.४ अन्य				
७	अन्य सम्पत्ति				
	कुल सम्पत्ति				
१	आम्दानीः				
	१.१ कर्जाबाट ब्याज आम्दानी				
	१.२ अन्य आम्दानी				
२	खर्च				
	२.१ बचतमा ब्याज खर्च				
	२.२ कर्जाको लागि जोखिम व्यवस्था				
	२.२.१ भाखा ननाघेको				

सचिव

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
प्रदेश सरकार
प्रदेश नं.-१
विराटनगर, नेपाल

	२.२.२ एक वर्षसम्म भाखा नाघेको				
	२.२.३ एक वर्ष भन्दा बढी भाखा नाघेको				
	२.३ अन्य सञ्चालन खर्च				
	२.४ खराब ऋण अपलेखन				
	२.५ कर्मचारी खर्च				
३	खुद नाफा/नोक्सान				
१	नयाँ थप सदस्य संख्या				
	१.१ व्यक्तिगत सदस्य				
	१.२ संस्थागत सदस्य				
२	बचत ब्याजदर:				
	२.१ न्यूनतम				
	२.२ अधिकतम				
३	३.१ पुरुष				
	३.२ महिला				
	३.३ [illegible]				
	३.४ अन्य				
६	कर्मचारी संख्या				
	६.१ पुरुष				
	६.२ महिला:				
	६.३ जम्मा:				

सचिव

दस्तखत ....
कार्यकारी प्रमुख/व्यवस्थापकको नाम:

अनुसूची-८

(नियम ३४ सँग सम्बन्धित)

उम्मेदवारी दरखास्त

विषय: उम्मेदवारी दर्ता गरि दिने ।

श्री निर्वाचन अधिकृत

निर्वाचन उपसमिति ……………………………………

…………………………… को सञ्चालक/लेखा समितिको …………………… पदमा निर्वाचित भई संस्थाको सेवा गर्ने इच्छा भएकोले मिति ………………मा सम्पन्न हुने निर्वाचनमा उम्मेदवार बन्न यो दरखास्त पेश गरेको छु । म बाहेक यस संस्थाको संचालक र लेखा समितिको कुनै पनि पदमा मेरा नातेदार उम्मेदवार नभएको, म यस प्रकृतिको अन्य कुनै संस्थाको सञ्चालक र लेखा समितिको पदमा कार्यरत नरहेको, म गत आर्थिक वर्ष निरन्तर रूपमा मिति………………देखी सदस्य भई हालसम्म संस्थाको नीति कार्यक्रम अनुसार सदस्यको जिम्मेवारी इमान्दारी पूर्वक निर्वाह गरि आएको, संस्थाको भाखा नाघेको ऋण ब्याज भुक्तान गर्ने र ब्याज भुक्तान भएका भुक्तान बाँकी कुनै रकम नरहेको, ऋण पाने संस्थाले कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त गरेको भौगोलिक क्षेत्रमा स्थायी बसोबास रहेको, बैंक तथा वित्तिय कारोबारमा कालो सूचीमा नाम नपरेको र सहकारीको प्रचलित कानुन तथा सहकारीका विपरीत गम्भीर मूल्य र सिद्धान्तको विपरीत कार्य नगरेको रहेको हुँदा मेरो उम्मेदवारी स्वीकृत हुन सादर अनुरोध गर्दछु । सहकारी ऐन, नियम, सहकारी विभागबाट जारी मापदण्ड र संस्था/संघको विनियम विपरित गरे उम्मेदवारी भएमा मेरो उम्मेदवारी स्वतः खारेज भएमा मेरो कुनै आपत्ति छैन ।

<u>निवेदक</u>

उम्मेदवार उम्मेदवारको नाम थर -

दस्तखत र सम्पर्क फोन नम्बर — मतदाता क्रम संख्या:-

प्रस्तावक सदस्यको नाम थर:- — मतदाता क्रम संख्या:-

समर्थक सदस्यको नाम थर: — मतदाता क्रम संख्या:-

यो दरखास्त पत्र मिति………… का दिन …….. साल श्री…………… …. ले मेरो समक्ष प्रस्तुत गर्नु भएको व्यहोरा प्रमाणित गर्दछु ।

दस्तखत:

निर्वाचन अधिकृत

अनुसूची - ९

(दफा ३५ सँग सम्बन्धित)

लेखा समितिको वार्षिक प्रतिवेदन

सहकारी संस्थाको नाम, ठेगाना: .... आ.व. ....

१. अघिल्लो साधारण सभाको निर्णयहरुको कार्यान्वयनको अवस्था:

२. आ.व. .... मा बसेको बैठक संख्या, निर्णयहरु र निर्णयहरुको कार्यान्वयनको अवस्था-

३.ऋण लगानीको प्रक्रिया, ऋण असुलीको अवस्था वा विधि सम्बन्धी व्यवस्था:-

४.सहकारी विभागबाट जारी मापदण्ड निर्देशनहरुको पालना सम्बन्धी संक्षिप्त विवरण:-

५.सहकारी विभाग, विभाग वा कार्यक्षेत्र समेत अनुगमन गरी दिइएको प्रतिवेदन अनुसारका निर्देशन सुझावहरु कार्यान्वयन सम्बन्धी विवरण -

६.पदाधिकारीहरुको पारिश्रमिक, भत्ता र अन्य सुविधाहरुको विवरण:-

६.१ पारिश्रमिक:-

६.२ भत्ता:-

६.३ अन्य सुविधाहरु:-

७.कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्थाहरु:

७.१ साधारण सभाबाट पारित कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी नियमावली भए/नभएको:-

७.२ कर्मचारी प्रशासन नियमावली बमोजिम भएको/नभएको:-

७.३ भर्ना प्रक्रिया पारदर्शिता र सोसम्बन्धी भएको/नभएको:-

७.४ कार्यरत कर्मचारीहरु र कार्यबोझ बीच तालमेल रहेको/नरहेको:-

७.५ व्यवस्थापन समूहको योग्यता र क्षमता सम्बन्धी विवरण -

७.६ कर्मचारीहरुको भर्ना प्रक्रिया र तालिम:-

७.६.१ करार:-

५२

७.६.२ अस्थायी:-

७.६.३ स्थायी -

८.लेखा समितिको एक भन्दा बढि वर्षका प्रतिवेदन मध्येनिम्नका सुझावहरूको कार्यान्वयनको अवस्था:-

९.लेखा समितिले उल्लेख गर्न चाहेका अन्य विषयहरू:-

१०.लेखा समितिको सुझावहरू:-

१०.१

१०.२

लेखा समितिको संयोजक .... दस्तखत

लेखा समितिको सदस्य .... दस्तखत

लेखा समितिको सदस्य .... दस्तखत